

PRILOZI ISTRAŽIVANJU SVAKODNEVNOG ŽIVOTA VINJERCA NA TEMELJU GLAGOLJSKE KNJIGE BRATOVŠTINE SV. ANTUNA PADOVANSKOG I OSTALIH GLAGOLJSKIH VRELA OD KRAJA 17. DO POČETKA 19. STOLJEĆA

Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

Zadar, Hrvatska

Danijela DEKOVIĆ

OŠ Sv. Filip i Jakov

Sv. Filip i Jakov, Hrvatska

UDK:003.349(497.5Vinjerac)16/18“

DOI: <https://doi.org/10.21857/y54jofprkm>

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno: 27. lipnja 2018.

U članku je predstavljena jedina vinjeračka bratovština sv. Antuna Padovanskog za koju je djelomično sačuvana madrikula. Postoji nekoliko dokumenata vezanih uz rad ove bratovštine te knjižica pravila iz 1904. Za župu Vinjerac sačuvano je nekoliko tiskanih glagoljskih misala i brevijara zajedno s glagoljskim zapisima na njihovim praznim stranicama. Narativno pisane (latiničke i glagoljske) matične knjige, knjige godova, knjige krizmanih i knjige izgovorenih misa koje se spominju u izvještajima s biskupskih vizitacija su nestale. Ostalo je nekoliko zapisa krštenja, krizmi, patrimonija te veći broj dozvola za sklapanje braka koji se čuvaju u fondu Ninske biskupije. Na temelju ovih rukopisa istražen je svakodnevni život Vinjerca od kraja 17. do početka 19. stoljeća

Ključne riječi: kraj 17. do poč. 19. st., glagoljska kurziva, glagoljska madrikula, bratovštine, matične knjige, Vinjerac, sv. Ante Padovanski.

UVOD

Glagoljske rukopise nalazimo na cijelom zadarskom području. Međutim, po pojedinim mjestima sačuvan je tek neznatan broj glagoljskih rukopisa, ali stalnim istraživanjem taj se broj povećava. Za područje Vinjerca postoji glagoljska knjiga bratovštine sv. Antuna Padovanskog te nešto glagoljskih dokumenata, uglavnom ženidbenih spisa, sačuvanih u fondu Ninske biskupije. Postoji i nekoliko tiskanih glagoljskih misala i brevijara. Na nekima od njih na praznim stranicama nalaze se zapisi na glagoljici i latinici.¹ U Vizitacijama ninskih biskupa spominje se

¹ Arhiv Zadarske nadbiskupije (Dalje: HR-AZDN). Zapisi na praznim stranicama glagoljskog misala župe Vinjerac (bez signature): prva prazna stranica, latinica: *1794 u Vinjercu ovo je libar S. Antte od sela Castell Venier / Godišta Gospodinova 1798 / Ovo je libar zarkve svetoga Ante od Vinjerca*; druga prazna stranica, napisano latinicom: *Ovo je libar sv. Ante od Sella Vignerza / Pisah ja Jakov Versić sinovac od Matte Verssica od Sella Vignerza / U Vignerzu na 25 aprilla 1831*; Treća prazna

postojanje narativno pisanih matičnih knjiga, kao i veći broj tiskanih glagoljskih i latiničkih misala i brevijara.² Pretpostavlja se da su franjevci (koji su vodili ovu

stranica, pisano glagoljicom: *Ovaj misal kupi Ante Čozić i dade ga u crkivu s. Ante i dade za isti misal 7 groša u to doba bi biskup Erolimo Fondra parokijan don Ive Petrićević od Oliba / Na 1736 na 2 zugna ko bude iz nega misu govoriti da su mu priručene ove duše kojih su imena ovdje upisani; na istoj stranici zapisano latinicom (slovo g na par mjesta napisano glagoljicom): Na 20 marča 1788 gja don Ante Čoza činih polagati spisati i privezati ovi misal na uze i potrossih l(ibri) 21 za dasse mogu slusiti od nega ko mu drago kad missu za stitti drughi pri nega; Zapis kurzivnom glagoljicom na drugom glagoljskom misalu u župi Vinjerac (bez signature): U ime Isusa i Dvice Marije / 1719 na 25 agusta ovo je libar aliti misa(l) crkve s. Antona u Vinercu. (Objavljeno u knjizi D. MAGAŠ, *Vinjerac*, Zadar, 1999., slika 214). Magaš u istoj knjizi na str. 150 spominje sljedeće knjige u župi Vinjerac. Popis je sastavio D. Žunić, a nalazi se u njegovoj kući: *Levakovićev Rimski Misal glagoljski iz 1631.*; *Rimski Misal latinski iz 1641.*; *Rimski Misal glagoljski iz 1741.*; *Rimski Misal glagoljski iz 1751. (?)*; *Rimski Misal glagoljski iz 1793. (?) knj. I, II, III*; *Rimski Misal latinski iz 1843.*; *Rimski Misal latinski iz 1856.*; *Rimski Misal latinski iz 1878.*; *Rimski Misal glagoljski iz 1928. (?)*, *uvez koža, 2 kom.*; *Hrvatski ritual, 1895.*; *Hrvatski ritual, 1929.*; *Čitanja i evanđelja, 1880.*; *Bogoslužbenik O. Petra Vlašića, Dubrovnik 1923. (u crkvi)*; *Liber Confirmatorum 1904.*; *Godovnjak, glagoljica, oko 1700., dvije knjige*. Moguće je da je došlo do pogreške u popisivanju ovih knjiga jer glagoljski misali iz godina 1751., 1793. i 1928. ne postoje, nisu objavljeni. Više o tiskanim glagoljskim knjigama u Anica NAZOR, *Knjiga o hrvatskoj glagoljici Ja slovo znajući govorim*, Zagreb, 2008.*

² HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija I, II, III. Dat ćemo nekoliko primjera iz zapisnika vizitatora koji se odnose na župu Vinjerac. U 18. stoljeću su ovoj župi pripadale Slivnica i Seline: 7. 10. 1667. u Vinercu je svjedok fra Jakov Antičić iz bosanske provincije. U crkvi se nalaze rituali, misali i brevijari (ne piše jesu li glagoljski), a postoje i knjige krštenih, vjenčanih umrlih i krizmanih; 1673. godine župnik Vinjerca bio je pater Luka Banović iz Šibenika (45); svjedoci na vizitacijama su bili Ivan S(...), sin Andrije (70), i Ivan Siačić (?vjerojatno Čačić), sin Jakova (70), serdar. Svjedoci izjavljuju da u mjestu ne postoji bratovština, ali da su mještani složni da bi je trebalo utemeljiti – zapisnici su jako oštećeni; 22. listopada 1681. izjave daju fra Toni Klarinić i Fra Lodoviko Aničić, župnik Vinjerca. Napravljena je vizitacija u Veći (Veži, Vezi, kasnije Selinama – Castro Vecchia sub Monte, u crkvi sv. Marka) i u Slivnici, gdje je zabilježeno da je u crkvi postojao jedan glagoljski misal; 15. 5. 1704. svjedoci su bili Marko Garguričić (45), Filip Žunić (50), fra Gregorij Perušić (43), kapelan u Vinercu koji je studirao filozofiju u Bresci, te fra Antonij iz Velima (40), kapelan Vinjerca. U župi se nalaze knjige umrlih, vjenčanih, krštenih i knjiga izgovorenih misa, s tim da knjiga izgovorenih misa nije vođena posebno, već je uvezana zajedno s drugim maticama; 1730. je kao svjedok upisan Šime Magašević, kapetan Vinjerca i Slivnice; 1742. je župnik bio don Ivan Petrišević koji je davao izjavu o funkcioniranju crkve u Vinercu i Selinama (ranije Veći – S. Marko). Svjedoče o stanju u župi sudac mjesta Lorenzo (Lovre) Moko i prokurator crkve Antonio Caime zvani Čoza; 2. 6. 1746. župnik je don Šime Kovačević koji izjavljuje da u župi živi 220 ljudi od pričesti i 63 onih koji se još ne pričestuju. Izjave o stanju u župi daju sudac sela Filip Bušljetić i kapetan Miho Grguričić. Zapisano je da je ovaj župnik otvorio nove matice krštenih i vjenčanih te godovnjak (knjiga godina), dok je umrle upisivao vjerojatno u stare matice; 1781. je župnik don Šime Dadić, a svjedoci su prokurator crkve Nikola, sin Ivana Magaša, kapetan Vinjerca i Slivnice, te Jure od Marka Vežića koji se potpisao glagoljicom; u vizitaciji od 5. 6. 1827. don Mate Veršić, župnik, izjavljuje da u župi živi oko 300 duša. Fabriceri (članovi župnog vijeća) crkve su: Božo Dadić, Jadre Čoza, Jadre Veršić, Petar Žunić (Sunić) i Luka Čoza. Izjave su davala prva trojica, dok su Petar Žunić i Luka Čoza bili odsutni iz mjesta. Starci koji potvrđuju ove izjave bili su: Josip Knežević, Grgo Magaš, Bože Moko, Bože Dadić i Ante Vedrić. U vizitacijama se uopće ne spominje rad bratovštine sv. Antuna Padovanskog.

župu u 17. stoljeću), kao i u ostalim župama, matične knjige vodili na talijanskom i latinskom jeziku, dok su župnici iz 18. stoljeća najvjerojatnije matice vodili na hrvatskom jeziku i glagoljici. Uostalom, postoje sačuvani dokumenti s rukopisima vinjeračkih župnika koji ovo potvrđuju. Narativno pisane matične knjige nisu se sačuvale, ali je u fondu Ninske biskupije ostalo nekoliko glagoljskih zapisa krštenja izdanih na temelju knjige krštenih i izjava svjedoka³ te veći broj dozvola za sklapanje braka.⁴ Knjige krizmanih također nisu sačuvane, ali su vizitatori prilikom biskupskih vizitacija vodili evidencije o krizmi, tako da postoje popisi iz 1697., 1714., 1730., 1742. i 1746.⁵ Glagoljska knjiga godova⁶ i knjiga izgovorenih misa, koje se spominju u Vizitacijama, nisu sačuvane.

Nakon turbulentnog 17. stoljeća Vinjerac se u 18. stoljeću počeo oporavljati.⁷ Stanovništvo se trebalo prilagoditi mirnodopskim uvjetima života. Za razliku od susjednih mjesta, Vinjercu je duže trebalo da osnuje vlastitu bratovštinu.⁸

U župnom uredu Posedarje don Pavao Kero je 20. svibnja 2009. pronašao knjižicu ove vinjeračke bratovštine s kapitulima iz 1904. godine u koju je bilo ubačeno nekoliko dozvola od strane zadarske nadbiskupije pisanih hrvatskim i latinskim jezikom vezanih uz ponovno utemeljenje ove bratovštine.

³ S obzirom na to da za Vinjerac nisu sačuvane matične knjige iz 17. i 18. stoljeća, u Prilozima donosimo zapise o krštenju, vjenčanju, krizmi ili ređenjima žakna koje su izvadili tadašnji župnici iz ovih izgubljenih matica. Dokumenti su pisani uglavnom glagoljskim kurzivom, poneki hrvatskom ćirilicom (bosančicom), poneki latinicom. Slovo JAT prenosi se kod transliteracije kao podebljano *ja*, *je* ili *j*, a JU se prenosi kao podebljano *ju* ili *j*. Glagoljsko slovo ŠTA prenosi se kao *é*, *š'ć* ili *đ*. U okruglim zagradama su stavljene dijelovi riječi koji nedostaju, a u kosim zagradama crte ponovljene riječi ili dijelovi riječi.

⁴ Prilog 2.

⁵ Prilog 4, Vizitacije iz 1697.

⁶ D. MAGAŠ, *Vinjerac*. U popisu D. Žunića zabilježeno je da su u župi postojale dvije glagoljske knjige godova.

⁷ C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, II. dio, Zadar, 2011., 259, 260: „Turci su ga zaposjeli i pod okupacijom držali do 1571., kada ga napuštaju. Zatim je po nalogu mletačkog senata savršeno sa zemljom, a iz njega protjerana obitelj Venier, Mlečani su ga ponovno podigli, ali kad ga je ponovno, 1657. osvojio bosanski paša, potpuno ga je porušio. To je naselje ranije pripadalo hrvatsko-ugarskoj pokrajini Banovini (Banadego). Kasnije su ga preuzeli Mlečani i priključili ga novigradskom providuru u civilnom, a ninskom biskupu u duhovnom pogledu. Župna crkva posvećena je sv. Anti Padovanskom. Nagrizena zubom vremena, 1847. temeljito je obnovljena priložima mještana i o trošku crkvene zaklade.“ Opširnije o povijesno-zemljopisnim prilikama Vinjerca vidi u D. MAGAŠ, *Vinjerac*.

⁸ Na primjer, susjedni Ražanac imao je još u 17. stoljeću nekoliko bratovština. U Vizitacijama dana 21. 6. 1678. spominju se tri bratovštine, a u Vizitacijama od 31. 5. 1691. četiri: Sv. Andrije, Sv. Marcelle, Gospe od Ružarija i Gospe od Milosrđa (HR-AZDN-17/4, Kanonske vizitacije ninskih biskupa, kutija I). Nažalost, glagoljske madrikule ovih bratovština su nestale.

GLAGOLJSKA MADRIKULA BRATOVŠTINE SV. ANTUNA PADOVANSKOG

Za Vinjerac je ostala sačuvana samo Madrikula sv. Antuna Padovanskog, nepotpunih kapitula (nedostaju tri stranice).⁹ S obzirom na to da ne postoji prvih nekoliko stranica madrikule, ne zna se ni točan datum osnivanja bratovštine. Ipak, na nekoliko mjesta u samoj knjizi zapisano je latinicom da je ova knjiga iz 1725. godine, što bi moglo značiti da je te godine osnovana bratovština.

Po Bianchiju bratovština je ukinuta 1808. godine.¹⁰ Međutim, u samoj madrikuli su i podatci o djelovanju bratovštine i u kasnijem razdoblju. Tako postoje zapisnici s godišnjih skupština zajedno s popisima dražbi i drugi zapisi iz 1812.,¹¹ 1816.,¹² 1818.,¹³ 1819.¹⁴ i 1820.¹⁵ godine. Moguće da je bratovština ukinuta tek krajem 19. stoljeća kad su se sredstva bratovština usmjeravala u školstvo.¹⁶

⁹ Vladislav CVITANOVIĆ u članku Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji, *Starine JAZU*, 47, 1957., 197, navodi veličinu madrikule 288 mm x 110 mm te da ima svih devet kapitula. Očito su u to vrijeme postojali svi kapituli. Cvitanovića spominje i D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 151. Isto prenosi i Kero u Popisu glagoljskih kodeksa: Glagoljska Madrikula Bratovštine sv. Ante u Vinjercu od god. 1725.-1820. Veličina 288 mm x 110 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 90 stranica. Neispisane: 80, 85-90. Prvih 9 kapitula, koji su napisani god. 1725., pisani su kurzivnom glagoljicom, a deseti je napisan god. 1798. latinicom. Kurzivna glagoljica od god. 1790., do konca latinica. Pisari: ondašnji župnici u Vinjercu. Vlasništvo župnog arhiva u Vinjercu“ (P. KERO, *Popis glagoljskih kodeksa Zadarske nadbiskupije*, ur. Pavao Kero, Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar, 2008.; P. KERO, *Popis glagoljskih kodeksa zadarske nadbiskupije*, drugo izdanje, ur. Pavao Kero i Josip Faričić, Stalna izložba crkvene umjetnosti i Sveučilište u Zadru, Zadar, 2015.).

¹⁰ C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, II. dio, 260: „Ovdje je djelovala Bratovština sv. Ante Padovanskog koja je crkvu održavala sredstvima crkvene milostinje. Ukinuta je 1808. godine.“ HR-AZDN-14, *Spisi svećeničke bratovštine Blažene Djevice od Dobre radosti (Confraternita della Beata Vergine del Buon Gaudio 1554. - 1821.)*. Okružnica upućena svim bratovštinama na dalmatinskom području o postupanju prilikom prodaje i iznajmljivanja nekretnina i ostalih vrijednosti bratovština (Istruzioni da diramarsi a tutte le confraternite, scuole, consorzi, congregazioni si' religiose che laiche, e pie adunanze possidenti d' ambi i sessi sotto qualsivoglia denominazione / esistenti nella Dalmazia), Zadar, 10. ožujka 1807.

¹¹ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. - 1820.*, 21 - 22 (nova paginacija).

¹² AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. - 1820.*, 17 - 20 (nova paginacija).

¹³ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. - 1820.*, 23 (nova paginacija).

¹⁴ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. - 1820.*, 55, 56 (nova paginacija).

¹⁵ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. - 1820.*, 58 (nova paginacija).

¹⁶ U fondu HR-DAZD-102, *Okružno poglavarstvo u Zadru, 1814-1868.*, kutije br. 98, 145, 159 nalazi se više rješenja, tumačenja, žalbi, odluka o imenovanju članova odbora i slično, sve vezano uz oduzimanja imovine ukinutih svjetovnih bratovština i predaji njihovih dobara školskoj zakladi u razdoblju od 1849. do 1853.

Godine 1904. Vinjerčani su izglasali nova pravila,¹⁷ a 1905. godine zatražili su od nadbiskupije dozvolu za ponovno utemeljenje bratovštine. Trebalo je zatražiti dozvolu i od civilnih vlasti, ali nisu sačuvani dokumenti po kojima bi se vidjelo da su zatražene sve potrebne dozvole.¹⁸

a) *Pravila (kapituli) i ostali zapisi u Glagoljskoj madrikuli bratovštine sv. Antuna 1725. – 1820.*

Prva pravila su nepotpuna (nestalo je prvih nekoliko listova) i pisana su 1725. godine, a sastojala su se od 9 članaka. U cijelosti su sačuvani samo osmi i deveti te kraj sedmog kapitula. Godine 1798. i 1814. dodan je po jedan novi kapitul.

¹⁷ Knjižica u kojoj su zapisana pravila nazvana je *Pravilnik časne Bratovštine sv. Antuna Padovanskoga podignute u Vinjercu godine tisuću devesto četvrte i odobreno god.* (nije dovršeno, što može značiti da iako su dobili dozvolu od vjerskih vlasti, nisu dobili dozvolu od civilnih vlasti ili je dozvola izgubljena, a župnik nije zapisao datum dozvole na korice knjige). Ova nova pravila bila su iscrpnija i opširnija od onih iz 1725. te se u mnogome razlikuju od izvornih pravila iz 18. stoljeća. Naglašeno je da je riječ o mješovitoj, muško-ženskoj bratovštini. Sastoji se od 22 poglavlja s ukupno 145 članaka koji sadrže odredbe o naravi i svrsi bratovštine, o primanju i ulozi bratima, o bratimskoj odjeći, o dužnostima i duhovnim koristima, časnicima (upravnom tijelu bratovštine), o skupštinama, disciplinarnim odredbama i ostalom. Upravno tijelo sastoji se od Pokrovitelja (koji je uvijek župnik), Primancira koji na procesijama nosi štap, Podprimancira koji je njegov zamjenik, Proveditura (blagajnika), dva učitelja novaka i Remete koji svaku godinu prima malu novčanu nagradu za svoj rad prema sudu Vijeća bratovštine. Uloga bratovština više nije ista kao što je bila u 18. stoljeću i ranije. Prvenstveno zato što bratovština ostaje bez znatnije imovine, više ne može financirati zajedničke večere na godišnjim skupštinama, a kamoli veće radove u selu, kako je ranije radila. Ne može više novčano potpomagati svoje siromašnije članove, a ni davati kredite ljudima kojima bi im olakšali svakodnevni život. Bratovština se svodi samo na njezinu duhovnu i humanitarnu dimenziju, govorenje misa, molitvu, sprovođenje mrtvog brata. Unutar bratovštine raspoređeni su bolničari koji posjećuju svoju bolesnu braću i sestre, pomažu prilikom smrti te skupljaju sredstva od ostalih članova za pomoć pogođenim obiteljima. O tome da su bratovštine u 20. stoljeću imale drukčiju ulogu nego bratovštine iz ranijeg razdoblja vidi u članku Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ, O kaljskim bratovštinama od 14. stoljeća do početka 20. stoljeća, *Kali*, ur. Josip Faričić, Zadar, 2017., 204 i 205. Po Kaljskom običajniku s početka 20. stoljeća, koji je napisao župnik don Krsto Vukić, vidljivo je da je bratovština bila prilično aktivna pri slavljenju Svibanjskih pobožnosti, svih blagdana vezanih uz Blaženu Djevicu Mariju. Don Krsto Vukić navodi neke promjene u radu bratovštine. Nekad su se na prvi dan bratovštine poslije procesije u nju upisivala nova braća (misli se na muške i ženske članove), a sada se upisuju drugi dan bratovštine kad se prave računi. Ukinuto je i zajedničko objedovanje.

¹⁸ Odgovor od tadašnjeg zadarskog nadbiskupa Mate Dujma dobili su na hrvatskom i latinskom jeziku. Zadarski nadbiskup Mate Dujam dopušta ponovno osnivanje bratovštine kao dio svih bratovština sv. Antuna Padovanskog sa sjedištem u Rimu te dodaje da je nužno zatražiti i dozvole od civilnih vlasti. Odgovor na latinskom jeziku datiran je 20. kolovoza 1906. Dozvola na hrvatskom jeziku glasi ovako: *Mного поштованому жупнику / Vinjerac / Odnosno na Vaš izvještaj dne 30 srpnja o. g. br. 124 pišući uzimlje na ugodno znanje Vaše nastojanje oko kanoničkog ustanovljenja Bratovštine sv. Antuna Padovanskog u toj župi. U to ime dopušta se i (...) izdaje privola da bude pridružena na Bratovštinu sv. Antuna Pad(ovanskog) u Rimu. Dobro bi bilo da poduprete potrebite korake da bratovština od Vas utemeljena dobije takodjer potvrdu od političke oblasti. / Od Nadbiskupskog Ordinarijata / Mate Dujam Nadbiskup.*

Kapituli iz 1725. glase ovako:¹⁹

(...)bolestan da može učiniti drugi brat koi je zapisan za nime a na isti dann ako ne bi stia primiti da je kastigan kako je upisano gorri

8. kapituja odredismo: svva braća da se ima činiti čisti konti i pridati novomu sudcu koliko od šenice toliko od duga i munnta i da se ne imadu piti zdravice niti da se nosi oggnena oruža nećemo da se braća pscuju na skupu jere su sve ove stva(a)ri suprotiva Gospodinu Bogu i Divici Marii i ljubavi bratiskoi zato čujemo Paula svetoga bračo trizmeno, i pravedno i bog(o)ljub(no) živimo na ovome svitu čekajući blaženo uvvane i pr(i)šasće sla(v)e velikoga Boga i Spasitela našega Issukarsta ne u kvasu zlobštine ali udobštine veće u novomu zamišennu prave ljubavi.

9: kapituja da svaki brat kada priminne s ovoga svita ima ostaviti u skulu namanne liber 3 a da braća imaju pomoći kantati svetu missu za rečenoga brata, i svaki reći dije od Luzarija za združiti ssvetom missom i da ista skulla ima dati paroku liber 3; za gori rečenu missu fala bogu i svetim slava, a mir živućim, a vičnim pokoi mrtvim amen

Naknadno su dopisana dva kapitula.

1798. na 29 otobra kapituja – 10 odredismo sva brachia kako koi brat primine ima se jhaviti domachin starim sudczim a sudcsi svoj braci bglixnoi a tto od selia ako ne bi se javilha sudacs ima biti kastighan l(ibar) 5 koi bratt ne bi dosa buduchi obznanien ima biti kastigan l(ibar) 3 i metnuti ove kastige u skulu mora izgovoriti prvo bolest i kralieva povid i dalek putt i dali ne zna.

1814 / U Vignerzu na 6 novembra 1814 bi Dan s(vete) Nedigle / U isti dan bi brastina Skulle Sv. Ante od Pad(o)ve / Buduchi u capitulu upisano da imaiu bracha od sculle isste dati za brata ko je posa s oviga svita ufamo sse na Bogha da bracha imaiu svaki dati po jednu ofertu za s(vetu) Missu / tako kuntetasie se brachia da svaki brat na mischi koja se je u skulli s(veto)ga Ante ima kantati s. misu za brachu umarli po l(ibar) 3 dalmatinski

U madrikuli ima brojnih podataka koji svjedoče o svakodnevnom životu Vinjerca u 18. i početkom 19. stoljeća.

Knjiga bratovštine je nepotpuna, a osim kapitula nedostaju i mnogi zapisi. Tako nisu uredno vođeni zapisnici s godišnjih skupština, ili su izgubljeni, a tamo gdje su i sačuvani nisu zabilježeni sudci bratovštine pa nije jasno koliko članova

¹⁹ Novu transliteraciju kapitula priredile su Danijela Deković i Grozdana Franov-Živković. Inače su kapituli u transliteraciji don Leonarda Rika Finke ranije bili objavljeni u knjizi D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 150, 160.

ima uopće njezino upravno tijelo. Iz pojedinih zapisa vidljivo je da su sudci bili zaduženi za uobičajene aktivnosti kao u svim bratovštinama zadarskog područja. Uz zapisnike su se dopisivali podatci o stanju računa, tj. bratovštinske škrinjice, te podatci o dražbama (*kanti*, *munti*) koji se obavljaju drugog dana bratovštine, gdje se dražbuju proizvodi bratovštine, kao i ostatci od večere.

Po popisima bratima vidljivo je da je bratovština bila isključivo muška, samo na ponekom mjestu u knjizi zapisano je ime neke žene, ali se ne može zaključiti je li osoba izvana nešto darovala bratovštini ili je članica bratovštine.²⁰ U madrikuli obližnjeg Ljupča je na primjer birano samo pet žena, moguće je da je sličan slučaj bio i u Vinjercu.

Ovi popisi jako su značajni iz razloga što matične knjige mjesta Vinjerca nisu sačuvane, tako da su ovo rijetki i dragocjeni spomeni stanovništva ovog mjesta.

Na str. 3 nalazi se popis redovnika ove bratovštine. Nije upisana godina, svakako su zapisani prije 1785. godine. Nedostaju popisi muških i ženskih članova (ako su primane žene u bratovštinu). Nedostaju popisi osnivača bratovštine iz 1725. godine.

Popis redovnika (svećenika učlanjenih u bratovštinu):

Na ovoj karti imaju se upisati imena poštovane go(spo)de redovnika od ve pošt(ova)ne skule

Prvi poštovani go(spodin) don Šime Dadić Parok od Vinerca

P(oštovani) g(ospodin) d(on) Mate Čoza parok od Islama

P(oštovani) g(ospodin) d(on) Jure Miletić parok od Starigrada

P(oštovani) g(ospodin) d(on) Jure Surić parok od Selina

P(oštovani) djakon don Luka Magaš pop

1776 p(oštovani) g(ospodin) d(on) Pere Dadić parok od Slivnice

1783 don Martin Bullich 1798 dade talir i brat kako i prvo

1785. p(oštovani) g(ospodin) d(on) Vid Surić parok od Slivnice

1798. p(oštovani) g(ospodin) Ij(e)rko Iović parok od Slivnice

1798 brat žakan Mate Veršić d(on) Mate

Na str. 5 20. 10. 1783. je popis što koji bratim ima donijeti u bratovštinu. Popisi bratima postoje za razdoblje od 1784. do 1789. godine.

Na više mjesta u vinjeračkoj madrikuli su zapisi o govorenju misa za mrtvu braću, što je vjerojatno bila jedna od odredbi zapisana u kapitulima.

²⁰ U kapitulima iz 1804. naglašeno je da je bratovština mješovita, muško-ženska. HR-AZDN, *Pravilnik časne bratovštine sv. Antuna Padovanskoga podignute u Vinjercu god. tisuću devetsto četvrte i odobreno god (...). Član II. Bratovština se sastoji od bratima, sestara, od bogoljubnika obaju spola, koji su samo upisani u Milosrdno Društvo Sv. Antuna Padovanskog, ustanovljeno u krilu rečene bratovštine.*

Primitci i rashodi bratovština nisu sačuvani, osim što je u zapisniku s godišnje skupštine 12. studenoga 1784. zapisana potrošnja kapetana Nikole Magaša²¹ (pristup sredstvima imali su samo sudci bratovštine – dakle, on je ove godine bio glavni sudac).

Na 12 novembra 1784 u Vignerzu

Ja cap(eta)n Nikola Magas potrosi jaspres cirkovne libara 6 a to za simglu za kuchu bratsisku i za ceugle libre N: 12

Na 25 marza 1786

Nota sto smo podigli jaspres i(z) skrine za podribe(!) carcovne za rube l(ibar) 29

za baldakin l(ibar) 21

za zvono

(za) mestra l(ibar) 7

za planitu i kosuglu

i rubove i svichie l(ibar)

Na stranici 39 u prekrštenim (i teško čitljivim) upisima može se iščitati da su bratimi 1791. godine dodatno skupljali sredstva za veće zahvate na crkvi (kupovanje građevinskog materijala i plaćanje kapare meštrima), a iste godine izgradili su gusternu kod bratske kuće, davali sredstva i za izgradnju podnožja oltara, nije navedeno kojeg, vjerojatno sv. Ante, te kupili jedan kadilnik i ostalo.

1791 ja d(on) Pere Dadich parok uze i(z) skrinie chrkvene talira 2 a to imadesse mi dati za dva godista za mise sto im govorim u mlade subote peticza N: 12

Kad gradisse podnoxie pridotarim dado u Starugradu za klak moje peticze N 4 i dado im mesa oca 5 chini lire 4 i visse dado kapitanu simle stotinu i /i/ metnushe na braczku kuchu gusterne lira 20 to ie talira 8 – i visse imajhu mi dati cglaka kvarta 2 ajh gnima kupe sto i devedeset

I vise dadosmo Mandi Chiozicha kad primini po(koj)ni Ilia talir 1

I vise mestru talira No 6

Na 7 aprila 1792 opet mestrim talira No 5

Na 29 aprila 1792 opet dadosmo mestrim talira 8 i visse talira 2

1790 na 30 aprila don Pere parok zaimi selianom atto kastralnim a Tomi Vexichu i Ilii Chozicchu kad se crikva pritresa chlaka kvarta N 13 reko tzrinaest

Ode u mene imam peticze 4 dade mi Miško Moko petica 2 Tome Dizdar (...) 6 a ostalim pridado sveh i vise dado petica 6

²¹ HR-AZDN, Vinjerac, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820., 33 (nova paginacija).

Gledai na prvoi karti sto jje zapisano usve cekina 5 metnui u schrignu cerkovnu sveh u ttalirim kad se crkva pritresa kako je gori pisano dado od ovo 5 cekina mestrim talira 6 a tiu od skule u zlattu czekina u jednom komadu 2 u jednome i jhedan ostavihi namisto ono talira 6 za ne datti mestrima u zlattu

1796 na 15 novembra dadose mi selia(ni) za klak talira 3 za 15 kvaratta a ja gnime za kupe 190 l(ibar) 22 vala Bogu

Don Pere Dadich parok dado na brastini pisanoj ovna za napomenu kako zapovidaju kapituli pisani.²²

Bratovština je, poput svih ostalih bratovština zadarskog područja, povoljno posuđivala sredstva braći u slučaju neke potrebe, a bratim je katkad zalagao svoju imovinu (posebno neku svoju česticu zemlje).²³

U Vignierczu na 15 febrara 1797 Pettar Pekota zalaxe vinograd mgladi (mladi) istochni chrkvi s. Ante dadose mu talir 7 da ga redi i da dade polak masta ako ne

²² HR-AZDN, *Vinjerac, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 43 (nova paginacija).

²³ Primjera ima u madrikulama većine bratovština zadarskog područja. G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (Skule) župe sv. Mihovila u sv. Filipu i Jakovu u razdoblju od 17. do 19. st.*, Sv. Filip i Jakov, 2013.; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Milan PEROVIĆ, *Biogradska glagoljska madrikula Bratovštine Uznesenja Blažene Djevice Marije 1720.-1841.*, Zadar, 2012.; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljska Madrikula bratovštine sv. Petra i sv. Ivana Krstitelja u Tinju i Bubnjanima 1723.-1767.*, Zadar, 2012.; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Marija KERO, *Glagoljični dio Madrikule Blažene Gospe od Začeca u Bibinjama 1710. – 1892.*, Zadar, 2013.; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Marija KERO, *Glagoljska Madrikula bratovštine SS. Kuzme i Damjana u Polači 1711.-1808.*, Zadar, 2013.; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljski kvateran Župe sv. Ante u Radošinovcima 1784. – 1795.*, Zadar, 2013.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Ivica VIGATO, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Roka 1764.-1892.; Glagoljska kopija iz libra kvaterna 1769. – 1849., Riznica glagoljaške kulture i hrvatske pismenosti otoka Rave, niz Monumenta glagolitica Archidioecesis Iadertianae*, ur. Pavao Kero i Josip Faričić, Zadar, 2016.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije (Fume) u Sutomišćici na Otoku Ugljanu u 18. st.*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, 2009., 165 – 227; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe Blažene Gospe od Luzarija u Preku na otoku Ugljanu u 18. st. i 19. st.*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 52, 2010., 231 – 259; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovština (skule) župe sv. Ivana Krstitelja u Tinju i župe sv. Petra i Pavla u Bubnjanima u 18. stoljeća*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 53, 2011., 163 – 187; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljska Madrikula sv. Jakova u Solinama na Dugom otoku (1750.-1826.)*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 51, 2009., 137 – 159; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe Sv. Mikule na otoku Istu u 18. st. i 19. st.*, *Otoci Ist i Škarda*, Zadar, 2010., 271 – 289; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Uloga crkvenih bratovština u svakidašnjem životu Velog Rata, Verone i Polja u 17. i 18. stoljeću*, *Zbornik Veli Rat*, Zadar, 2013., 291 – 308; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Kvateran (knjiga računa) crkve i bratovštine sv. Ante u Radošinovcima 1784.-1795.*, *Glagoljica i glagoljaštvo u biogradskom kraju*, Biograd – Zadar, 2014., 131 – 148; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, Vrsi kroz povijest*, *Zbornik radova 2, Vrsi*, 2015., 23 – 42; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *O kaljskim bratovštinama u razdoblju od 14. do 19. st.*, *Zbornik Kali*, Zadar, 2017., 175 – 236.

vratti jaspred do jheseni da se vinograd proda(?) i sto bude vise da mu se dade opett dadose mu pettiza:12.²⁴

Na kraju madrikule, od str. 60 do kraja knjige, su različite molitve i litanije npr. *Način za govori(ti) sveti Ruzar kako je u Vignerzu običajna svaku večer kad se večernja ne piva* (od str. 60 do 83), a od strane 85 do kraja knjige je na hrvatskom i talijanskom ispisan *Direttorio della parrocchia di castel Venier 1852 / Simun Nasa parok*.

Zanimljiva je molitva-za vrijeme kuge:²⁵

*Boxe koi ne smarti nego pokoru grisnika xelis, na puk tvoj k tebi vračajuchi se milosarden pogledaj da kada k tebi zahitam nahodi se gniva tvojega bichia od njega milostivo odvrati po Isihrstu (gospodinu nasem koi s tobom scive i kragljuje Bog posuve vika amen).*²⁶

²⁴ HR-AZDN, *Vinjerac, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 43 (nova paginacija).

²⁵ Kuga se na ovim područjima pojavljivala u razdoblju od 15. do 18. st. više puta: 1460., 1463. – 1465., 1468., 1481. od lipnja do kolovoza, 1500., 1530., 1556. velika glad i kuga, 1607. kuga se pojavila u Splitu i pomorila veći dio stanovništva Dalmacije, 1619. kuga je trajala devet mjeseci, 1630., 1631. bila je velika epidemija, 1632., od 6. lipnja 1649. do 2. veljače 1650., 1678, 1690., 1710., 1719., 1729. – 1732., 1745., 1763. – 1764., 1783. – 1784. Spominje se jedna epidemija kuge u Vinjercu i Posedarju 1650. godine. *Glavni namjesnik Leonardo Focolo naredio je knezu Jurju Posedarskom da se zapale zaražene kuće*. D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 58; R. JELIĆ, *Zdravstvo Novigrada, Zadarska revija* 2 - 3, Zadar, 1983.; O pojavi kuge na zadarskom području vidi: C. F. BIANCHI *Fasti di Zara, Religiosopolitico-civili, dall'anno 1184 Ar. Cr. Sino all' Anno 1888*, Zadar, 1888.; Biserka BELICZA, *Medicina i zdravstvo, u: Hrvatska i Europa, kultura, znanost i umjetnost, svezak III, Barok i prosvjetiteljstvo (XVII-XVIII. stoljeće)*, ur. Ivan Golub, HAZU, Školska knjiga, Zagreb, 2003., 417 – 433; R. JELIĆ, *Zdravstvo na zadarskim otocima, Zadarsko otočje, Zbornik radova*, Zadar, 1975., 579 – 619; R. JELIĆ, *Zdravstvo u Zadru i njegovu području*, Zadar, 1978.; Pavao KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Marija KERO, *Glagoljske matice umrlih župe Rodenje blažene djevice Marije u Pašmanu 1606. – 1825.*, ur. Pavao Kero i Josip Faričić, Zadar, 2015.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Svakodnevni život na tursko-mletačkoj granici na području Zemunika u 17. st. na temelju dokumenata pisanih hrvatskom ćirilicom (bosanicom) i glagoljicom, Zemunik u prostoru i vremenu*, Zadar, 2016., 170 – 189; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, Vrsi kroz povijest, Zbornik radova* 2, Vrsi, 2015., 23 – 42; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Nadinski glagoljski spomenici, Croatica et Slavistica Ladertina* 10/1, Zadar, 2014, 41 – 79; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Stanje na mletačko turskoj granici na području Vrane u 17. st. na temelju dokumenata pisanih hrvatskom ćirilicom (bosanicom) i glagoljicom, Zbornik sa znanstvenog skupa Braća Vranjani i vransko područje tijekom povijesti održan 25. travnja 2014.*, Zadar, 2017., 411 – 438; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Povijesna demografija Novigrada na temelju matičnih knjiga i ostalih evidencija Ninske biskupije od 17. do sredine 19. stoljeća, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Novigrad nekad i sad*, Zadar, 2016., 414 – 443; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Povijesna demografija Kali na temelju glagoljskih matičnih knjiga, knjiga bratovština i popisa stanovništva od 16. do poč. 19. st. te tabelarnih matičnih knjiga iz 19. st.*, *Zbornik Kali*, Zadar, 2017., 683 – 722.

²⁶ U drugom prijepisu iste molitve je dodan tekst ovdje naveden u zagradama. AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 82, 83 (nova paginacija).

b) *Usporedbe pravila vinjeračke bratovštine s pravilima susjednih bratovština Ljupča i Vrsi*

S obzirom na to da je nestao dio kapitula vinjeračke bratovštine iz 18. stoljeća, napravljena je usporedba kapitula i djelatnosti bratovština dvaju sela iz ovog područja Ljupča²⁷ i Vrsi,²⁸ čije su madrikule sačuvane, s preostalim kapitulima vinjeračke bratovštine, unatoč tomu što je svaka bratovština bila jedinstvena, a pravila su bila prilagođena željama osnivača i članova. U većini slučajeva ne poklapaju se pravila ni bratovština unutar jednog mjesta, a kamoli susjednih.²⁹ Ipak, bratovštine su imale neke zajedničke karakteristike.

Za razliku od Vinjerca, po Vizitacijama je vidljivo da su susjedna mjesta u ovo vrijeme već imala i po nekoliko bratovština. Već je ranije rečeno da je susjedni

²⁷ HR-AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.; Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818., Monumenta glagolitica Archidioecesis Iadertinae*, Stalna izložba crkvene umjetnosti i Sveučilište u Zadru, Zadar, 2016., ur. Pavao Kero i Josip Faričić; Članak u istoj knjizi Blaga BUNČUGA, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818., 7 – 16.* Ljubačka madrikula izuzetno je važna jer je jedna od rijetkih madrikula zadarskog područja u kojima su obnovljeni kompletni kapituli, i to 1805. godine (obnovljeni kapituli su ispisani na kraju madrikule), i u njima je naveden razlog da su „odlučili ponapraviti upisane kapitule“. Ovim prepravcima dodan je i jedan kapitul više na str. 126 – 129. Početak kapitula iz 1805. godine glasi: *U ime Isusa Isukarsta propetoga i Dvice Marie i s(vetoga) Josipa naših dobrih i milostivih pomoćnikah u koje se pomoći ufamo u svako vrime a navlastito na čas od naše smarti na kojega istoga s(vetoga) Josipa ime odredili jesmo sva braća toliko poštovana gos(po)da braća redovnici koliko braća sekulari ponoviti i ponapraviti doli upisane kapitule i ne za drugu svarhu nego za izvarči svaka koja nisu braći ugodna i nadometnuti svaka koja su braći ugodna i ovo sve za veći mir i ljubav i za uzdaržati našu poš(ova)nu skupštinu pripisujemo po rukam poš(ovano)ga gosp(od)na d(o)n Ante Pavlovića braća iste s(ve)te skule. / Na 29 novembra godišta Gospodinova 1805 u Ljubču / Počimlje ova poštovana skupština u vrime poštovanoga gosp(od)na d(o)n Jakova Matana od Vergade paroka od istoga mista želeći pravovirne duše uputiti putem od spasenja ufajući se u pomoć Božju i Dvice Marije i s(vetoga) Josipa na koju ime i s(vetoga) Josipa kojega se oltar naodi u carkvi s(vetoga) Martina u Ljubču na oltaru istočnomu i da bi se radovala sve duše one koje budu prigledale svakom pomoću karšćanskom u poniznosti srca u miru i ljubavi neizmirmoj svaka trpeći svaka podnoseći zaradi ljubavi našega pridragoga Boga i B(lažene) D(jevice) M(arije) i s(vetoga) Josipa naših odvitnika i po(mo)ćnika koji će nas učuvati od svakoga grijha i u svako vrime a navlastito čas od smarti naše amen.*

²⁸ HR-AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42.*

²⁹ Postoji slučaj sličnih kapitula kod dvije bratovštine Gospe od Karmena i duš od purgatorija Preka i Sutomišćice. Kad se Preko 1770. odvajalo od župe Sutomišćica, osnovalo je svoju bratovštinu istog imena i osnivači su prepisali kapitule sutomiške bratovštine s manjim ispravcima i dodatcima. G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije (Fume) u Sutomišćici na Otoku Ugljanu u 18. st., 165 – 227; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine (skule) župe Blažene Gospe od Luzarija u Preku na otoku Ugljanu u 18. st. i 19. st., 231 – 259.*

Ražanac krajem 17. stoljeća imao čak četiri bratovštine.³⁰ Nažalost, za župu Ražanac nije ostala sačuvana ni jedna madrikula.³¹

U Vizitacijama nije vidljivo koliko je Ljubač imao bratovština. Vjerojatno je postojala i Vela skula ovog mjesta posvećena sv. Martinu, čije ime nosi župna crkva. Bratovština sv. Josipa, čija je madrikula sačuvana, morala je biti manja bratovština posvećena jednome od oltara u župnoj crkvi. Osnovana je tek 1776. godine. Dakle, kasnije od vinjeračke bratovštine sv. Ante.

Vrsi su imale dvije bratovštine: sv. Mihovila i sv. Trojstva, koja se prije 1732. godine spojila s Velom skulom sv. Mihovila u jednu skulu.³²

Temeljem usporedbe s kapitulima ovih dviju bratovština vidljivo je da u Vinjeračkoj madrikuli nedostaje početak kapitula s datumom, svrhom osnivanja, ciljevima bratovštine, kao i popisom osnivača. Među tih 6 i po kapitula koji nedostaju nema većine moralnih pravila, kao ni pravila o tome tko se i kada može upisati u bratovštinu.

Kapituli ljubačke madrikule počinju opisom osnivačke skupštine bratovštine 1776. godine.³³ Vrška madrikula počinje kapitulima prepisanim 1790. godine po kojima nije vidljivo koje godine je bratovština zapravo započela s radom, odnosno kad su ustanovljeni prvi kapituli.³⁴

³⁰ Vidi bilješku 8.

³¹ P. KERO, *Popis glagoljskih kodeksa*, 1. izdanje, 2008; P. KERO, *Popis glagoljskih kodeksa*, 2. izdanje, 121.

³² AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42. Zapis o spajanju: *Bija(še): i skula: od: oltara: s(vetog): Trojstva: i davahu se obiti i strošak čignāše se kako: i u skuli: s(vetog): Mihovila i gorahu se sviće koje bijahu bližane na kraju zelenin = videći braća: i ja: parok: da je veliki i: strošak: čini: crkva: ukinusmo braštinu: s(vetog): Trojstva.*

³³ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016. Početak kapitula iz 1776. godine: *U ime slavno ime Isusovo komu se poklana svako kolino nebesko i zemal(s)ko i pakleno i svaki ijezik da ispovida da Isukerst i jest u slavi Boga Otca i Divice slavne Marie i svetoga Osipa milostivnih pomoćnika naših ufajjući se u niove pomoći u svako vrime a navlastito na čas naše smerti bili nam pomoćnici naši amen / U Lubču na 18 otubra miseca tada tecihu lita Gospodinova i negova slavnoga porođena 1776 / Počimle ova poštovana Madrikula po rukah poš(tovano)ga gospo(di)na don Jakova Matana od Vergade budući parok u isto vrime koi je stvari(!) od iste skule želim želom upraviti svojie stado Gos(podijnu Bogu i u ruke negova neizmirmoga miloserća i Blaž(e)ne Divice Marije i s(vetoga) Osipa na kojuu ime istoga s(vetoga) Osipa kojiega se otar nalazi u cerkvi s(vetoga) Martina u Ljubču na otaru istočnomu i da bi se radovale sve duše one kojie budu prigledale svakon pomoću kerščanskon u poniznosti serca i u miru i u ljubavi ne licumirnoi svaka terpeć i svaka podnoseći zaradi ljubavi Isukrstove i našega pridobroga Boga svemogućega i Blažene Divice Marije i s(vetoga) Osipa naših odvitnika i pomoćnika koi će čuvati nas od svakoga griha a navlastito na čas smerti naše amen.*

³⁴ HR-AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42. Po Priulijevoj vizitaciji crkva sv.

U Ljubču je određen točan broj članova (5 redovnika, 45 sekulara, 5 sestara),³⁵ dok se u Vinjeračkoj madrikuli ne može procijeniti koliki je broj članova, kao ni to je li bratovština mješovita (jesu li članovi i žene). Za razliku od bratovština u Ljupču i Vinjercu, kapituli vrške bratovštine sv. Mihovila upisuju žene u bratovštinu ravnopravno kao i muškarce.³⁶

U Ljupču je obavezna prokura (poček),³⁷ za Vinjerac se ne zna jesu li prije upisa u bratovštinu bratimi morali prolaziti prokuru. U vrškoj madrikuli ne spominje se prokura za upis u bratovštinu.

Dok je u Ljupču vrijeme za godišnju skupštinu određeno „vazda u pervu nedilju po s(vetom) Luki“, a sudac je bio dužan organizirati skup i večeru na skupu,³⁸ dotle je u Vinjercu najveći broj zapisnika s godišnjih skupština ispisan krajem listopada i početkom studenoga, a iz tih zapisa vidljivo je da je župnik (a ne sudac bratovštine) bio dužan nabaviti ovna za objed na bratskom stolu i pri tome se poziva na zapis u kapitulima.³⁹ U trećem kapitolu vrška bratovština

Mihovila 1603. godine bila je bez krova i vrata. AZDN, *Vizitacije ninskih biskupa*, kutija II i A. R. FILIPI, Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603., *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 1969., 549 – 595; AZDN, *Spisi Ninske biskupije, glagoljica, glagoljica, kutija I*, spis 20. Bratovština se spominje u jednom dopisu iz 1682. godine. *Namisnik kneza Ninskoga / Zapovida se Marku Barakovića i Vidu Lanicevića, sucem od bratie Svetoga Mihovila iz Varhorv, ca ce pri gnih odpravi paroka Ivana Fatovića kako reda pokoinoga don Jivana, /jer/ bi parokijan i to pod penu platiti od svoga 1 krunu 40 dukata pod penu. / A to na ime Martina Pridovana iz Nina / Na 1 otubra 1682 / Jivan Karić don kansilir misto kneza.*“

³⁵ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.; *Kapitul 4.*

³⁶ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42: *Prvi: kapitulija: sva braća inokupno odredište: ako koji titme se zapisat/t/i za brata oli žena da želi: biti sestra, da ima dati svako godište crkvi polučak prosa: ako ne bi se moglo imati prosa da jima dati polučak žita i da ima kupiti sebi sviču što će goriti: naj: magne: da bude sviča o(d) dvi: libre.*

³⁷ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.; *Kapitulija peti: Odredismo na našem skupu svakolika braća da ne mozi nijedan ulisti u ovu istu skulu ako ne bude prija u prokuri a to kad se braća po kapitolu gori rečenom napuni i potle da se ista braća za n balotaju a koi bude u prokuri i bude braći ugodan bi će naš brat.*

³⁸ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.: *Kapitulija sedmi: I još odredismo sva braća na našen skupu da ima biti naš skup i braština vazda u prevu nedilju po s(vetom) Luki i tako određujemo nešem(!) sudcu da nam ima učiniti i parićati sto u isti dan gori rećeni i koi bi se brat ili sestra ispovidala i pričestili veliku bi korist učinili svoioi duši i koi sudac ne bi učinija rećeni sto i skupija braću i pokupija duge da ga braća kaštigaju li(bara) 10 uput i da se za te ijaspre uzme vosak u cerkvu i da ga ne mozi ogovoriti vanda bo/l/lest oli zapovid kralava ako li bi bija o duge bolesti da mozi učiniti drugi brat koi je za nim a na isti dan zabiliženi ako li ne bi tija primiti da bude kaštigan na isti način a to li(bara) 10 uput.*

³⁹ AZDN, *Vinjerac, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 43 (nova paginacija).

obvezuje bratime da se braščina svake godine mora upriličiti u prvu nedjelju po Miholju, najdalje u drugu,⁴⁰ a braća se moraju obavijestiti najmanje osam dana prije braščine. Isti kapitul propisuje i jelovnik na bratskom stolu. Treba kupiti goveče (vola),⁴¹ a uz vola se na jelovniku treba naći manestra (juha), lazanje⁴² i devenice, a kruh i vino treba svaki brat donijeti od svoje kuće. Braščini mora prisustvovati župnik (*parokijan*), koji govori svetu misu, a njemu se mogu pridružiti i drugi svećenici (*redovnici*), a svima se za nagradu daje objed. Ako glavni gaštald (stariji sudac) od prošle godine ostavi dugove, dužan ih je otplatiti ili će ga braća predati civilnim vlastima (ninskom knezu).

Nije poznato od koliko se sudaca sastojalo upravno tijelo vinjeračke bratovštine, koja su imena sudaca i koja je njihova uloga.

U Ljupču se sudstvo ne bira glasovanjem, već redom kako su bratimi upisani u bratovštinu te se na isti način biraju dva mlađa sudca pomoćnika (kapitul 3). U obnovljenim kapitulima (također kapitul 3) nalazi se jedna zanimljivost koja je specifična za ovu bratovštinu, ali i bratovštinu u Vrsima, a to je da stariji sudci sami biraju svoje pomoćnike.⁴³ U Vrsima Članak drugi kapitula određuje izbor

⁴⁰ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42: U kasnijim zapisima je vidljivo da se godišnja skupština održavala i u drugim dijelovima godine, ali se ne zna da li je to bilo zapisano u kasnijim dopunama kapitula ili su to samo radili na svoju ruku jer iz nekog razloga nije mogla biti održana kako nalažu pravila. Zato je bilo teško napraviti tablicu sa sudcima jer se nije moglo točno utvrditi od kojeg do kojeg datuma je netko bio sudac.*

⁴¹ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23. – 42: Ako bratovština nema novaca za vola, braća trebaju platiti od svojih sredstava, a kasnije se kantima (dražbom) ostataka sredstva mogu vratiti braći.*

⁴² Pašta, tjestenina.

⁴³ Na primjer, u većini otočkih i kopnenih bratovština sve sudce u isto vrijeme biraju sva braća balotanjem. Vidi: G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (Skule) župe sv. Mihovila u sv. Filipu i Jakovu u razdoblju od 17. do 19. st.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Milan PEROVIĆ: *Biogradska glagoljska madrikula Bratovštine Uznesenja Blažene Djevice Marije 1720. - 1841., 2012.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljska Madrikula bratovštine sv. Petra i sv. Ivana Krstitelja u Tinju i Bubnjanima 1723. – 1767.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Marija KERO, *Glagoljični dio Madrikule Blažene Gospe od Začeca u Bibinjama 1710. - 1892.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, M. KERO, *Glagoljska Madrikula bratovštine SS. Kuzme i Damjana u Polači 1711. – 1808.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljski kvateran Župe sv. Ante u Radošinovicima 1784. – 1795.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Ivica VIGATO, *Glagoljske madrikula bratovštine sv. Roka 1764. – 1892.*; *Glagoljska kopija iz libra kvaterna 1769. – 1849.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije (Fume) u Sutomiščici na Otoku Ugljanu u 18. st., 165 – 227.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule) župe Blažene Gospe od Luzarija u Preku na otoku Ugljanu u 18. st. i 19. st., 231 – 259.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovština (skule) župe sv. Ivana Krstitelja u Tinju i župe sv. Petra i Pavla u Bubnjanima u 18. stoljeća, 163 – 187.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljska Madrikula sv. Jakova u Solinama na Dugom otoku (1750. – 1826), 137 – 159.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine (skule)*

jednog starijeg sudca (kojeg oni nazivaju gaštaldom) te dva mlađa koja moraju izvršavati zapovijedi starijeg (slušati ga), a čiji je zadatak prositi lemozinu i pomoći pripremiti godišnju skupštinu (*braščinu*).⁴⁴ U šestom kapitulu određeno je da će sam stariji sudac birati dva mlađa koja će mu pomagati. U Vinjeračkoj bratovštini jedan se od zadataka sudca vidi u kapitulu naknadno izglasanom 1798. godine po kojem se određuje da se domaćin kuće u kojoj je umro bratim treba javiti starim sudcima bratovštine, a sudci su dužni javiti svojoj braći koju nađu u selu. Ako sudac ne obavijesti članove bratovštine, bit će kažnjen s 5 libara, a bratim koji ne dođe na pogreb bit će kažnjen s 3 libre, osim u slučajevima ako nije bio obaviješten, ako je bio na dalekom putu, bolestan ili u kraljevoj službi.

U Ljupču⁴⁵ i Vinjercu⁴⁶ onaj bratim koji ne prihvati obvezu da bude sudac plaća kaznu. U ljubačkoj madrikuli upotrebljavaju se nazivi prokaraturi, gaštaldi i sudci, ali se ne može odrediti jesu li spomenute osobe glavni ili pomoćni sudci jer nedostaju zapisnici s godišnjih skupština. U Vinjercu su ove odredbe bile zapisane u nepotpunom članku 7. Bratimi se biraju, kao u Ljupču, kako je tko zapisan, a ako je brat koji je trebao biti sudac na dan izbora bio bolestan, birao se sljedeći s popisa koji je upisan u bratovštinu isti dan kao i onaj koji je prvotno

župe Sv. Mikule na utoku Istu u 18. st. i 19. st., 271 – 289; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Uloga crkvenih bratovština u svakidašnjem životu Velog Rata, Verone i Polja u 17. i 18. stoljeću, 291 – 308; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Kvateran (knjiga računa) crkve i bratovštine sv. Ante u Radošincima 1784. - 1795., 131 – 148; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, O kaljskim bratovštinama u razdoblju od 14. do 19. st., 175 – 236.

⁴⁴ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42; Upravno tijelo bratovštine sastojalo se od tri gaštalda. *Najstariji od njih je bio glavni sudac dok su dva mlađa pomoćna sudca bila dužna prositi lemozinu za crkvene prihode (kapitul 2). Izbor novog sudca (digana) vršio je stari digan (odnosno digan od prošle godine), ali uz dogovor i pristanak vijeća bratovštine koji su sačinjavala najstarija braća, kapetan i župnik. Novi sudac je sam birao svoja dva pomoćnika tj. mlađe sudce.*

⁴⁵ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.: *Kapituija treći: Odredismo sva braća da dajemo sva braća toliko misnici toliko sekulari na prvom stolu po polučak šenice i da se daje sucu koga braća odaberu i da o toga pripravi stol do godišta istoi braći po kontu pravednomu a na prvomu stolu da sva braća imaiju obećati oli od/m/mah dati naimanja li(bara) 6 toliko ako se koi brat prida u napridak oli dati odmah oli ispuniti do godišta li(bara) 6 saviše svaki stari sudac na njegovu stolu ima pokupiti stari dug i čist konat pridati i koi ne bi tako ispuniya da ga braća kaštigaiju li(bara) 5 saviše sekulari kako budu redom upisani i jedan za drugim imaiju primiti i sustvo i odabrati dva mlaća koi će mu biti u potribu i u službu za ono godišče za službu bratinsku i za službu crikvenu i koi brat ne bi otija primiti da bude kaštigan li(bara) 5 i da bude do godišta.*

⁴⁶ Zato su braća bila prisiljena prihvaćati ovu obvezu, što svjedoči i ovaj citat iz Madrikule Vrsi: AZDN, *Vrsi, Glagoljska Madrikula svetog Mihovila, 1700. – 1822.*, 65. *U Vrsima na 31maja 1804. Ja sudac Toma Ruša pokle primih sustvo od Jakova Perinića i primih ga prid crkvon svetoga Miovila i to primih na sramotu oda sve braće i u isto doba kada primih. (nedovršen upis – na sramotu znači na silu).*

trebao biti sudac. Ako bi bratim odbio dužnost, vjerojatno je i u ovoj bratovštini bio kažnjavan.

U Vrsima je dužnost digana, glavnog (starijeg) sudca, bila najaviti *braštinu* (godišnju skupštinu) najmanje sedam dana ranije, a svaki je brat morao doći na tu godišnju skupštinu. *Brašтина* se održavala dva dana, a u radu bratovštine sudjelovao je i župnik (*parohijan*) koji je te dane govorio svetu misu za živu i mrtvu braću. Za to je bio plaćen *turtom* za ručak. U služenju mise katkad je na godišnjoj skupštini sudjelovao još poneki svećenik (*redovnik*), a koji je za nagradu također dobivao „zdilu kako i braći i turtu”. Prvi se dan održavao *obid*, a drugi dan prije *obida* održavao se sastanak na kojem se vršio obračun o godišnjem poslovanju i primopredaja sredstava bratovštine, kao i procjena o uspješnosti bratovštine u proteklom razdoblju. U slučaju da se pojavio dug, sudac ga je bio dužan nadoknaditi, u protivnom bi bio prijavljen civilnim vlastima (ninskom knezu) (kapitul 5).⁴⁷

Vinjerčani su bili članovi okolnih bratovština pa je tako Josip Žunić bio upisan u Vršku bratovštinu 1794. godine.⁴⁸ Bratovština sv. Mihovila iz Vrsi davala je na čuvanje ovce Jakovu Kneževiću iz Vinjerca (ne zna se je li i on bio bratim bratovštine) te je prodavala vunu tih ovaca i tako zarađivala sredstva za pokrivanje troškova bratovštine.⁴⁹ Godine 1788.⁵⁰ bratimi su od Moka u Vinjercu kupili vola za bratovštinu: *kad učini: braštinu Bože Perinić dadoh za vola: što uzeše u Vignercu u Moka dadoh mu za meso groša: jedanaes(t) a kožu mu vratiše.*

Moralna pravila koja nisu pronađena za Vinjerac moguće su bila slična onima u Ljubačkoj ili Vrškoj bratovštini. Zanimljivo je da je, poput ostalih kopnenih bratovština (npr. bratovština u Tinju i Bubnjanima),⁵¹ u kapitolu 8 određeno da

⁴⁷ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42.

⁴⁸ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 160, prema V. CVITANOVIĆ, Glagoljska Madrikula sv. Mihovila u Vrsima (kod Nina), 201 – 225.

⁴⁹ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 177, prema V. CVITANOVIĆ, Glagoljska Madrikula sv. Mihovila u Vrsima (kod Nina), 205; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 23 – 42. Zapisano je da su bratimi išli po vunu kod Jakova Kneževića u Vinjerac 1782., 1784., 1787., 1788. i 1789. godine.

⁵⁰ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*, 53; V. CVITANOVIĆ, Glagoljska Madrikula sv. Mihovila u Vrsima (kod Nina), 224; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima, 2015., 23 – 42.

⁵¹ Zavičajni muzej Biograd na moru. *Glagoljska Madrikula bratovštine sv. Petra i sv. Ivana Krstitelja u Tinju i Bubnjanima 1723. – 1767.*; P. KERO, G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Glagoljska Madrikula bratovštine sv. Petra i sv. Ivana Krstitelja u Tinju i Bubnjanima 1723. – 1767.*, Zadar, 2012.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Bratovština (skule) župe sv. Ivana Krstitelja u Tinju i župe sv. Petra i Pavla u Bubnjanima u 18. stoljeća, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 53, 2011., 163 – 187.

bratimi ne smiju na sastanke bratovštine dolaziti s vatrenim oružjem, što se u otočkim bratovštinama ne nalazi, a zabranjeno je i opijanje (*nimaju piti zdravice*). Vjerojatno nedostaju dijelovi kapitula u kojima se spominje da se u bratovštinu ne primaju psovači i smutljivci.⁵²

U Ljupču je zapovijedano kapitulima da sva braća moraju pomagati drugoj braći prilikom nevolje (*u svim stvarima*), posebno smrti.⁵³ Umrlog člana bratovštine braća i sestre trebaju pratiti do groba, moliti za njega i plaćati mise.⁵⁴ Po članku 9 Vinjeračke bratovštine svaki bratim treba za umrlog brata ostaviti u skulu najmanje 3 libre te moliti za umrlog brata. Kapitul od 6. studenoga 1814. godine određuje da na bratskom stolu (godišnjoj skupštini) svaki brat za umrlog mora dati po jednu *ofertu za sv. misu i za kantati jednu sv. misu od libar 3*. Prilikom ulaza u bratovštinu svaki član treba dati *obit* (članarinu), a ako se ogriješi o pravila, posebno moralnih (smutnja, psovanje itd.), braća ga mogu izbaciti iz skule.

U Ljubačkoj bratovštini zanimljiva je još jedna posebitost: za vrijeme dražbe članovi bratovštine ne smiju napuštati stol, a u slučaju bolesti moraju poslati nekog drugog umjesto sebe na dražbu.⁵⁵

⁵² Dobar primjer je isto pravilo u Ljubačkoj madrikuli. AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.: *Kapitul drugi: Nije pravedno da se primaiju u istu skulu očiti beštimađuri koi psuiju viru i s(veti) zakon Božii ali ostale svete ili svetice Božije ili očite bludnike i uči nas uči Pava s(veti) da s onakim ljudi nije pristoino biti ni isti ni piti i dužni smo čuvati se da ne budu naše skupštine za pogerdu Božiju i njegovih svetih i ako bi se naša koi beštimađur ter bi na istom skupu psova viru svetu krivo prisigova i kleo se ali zataija svoi obit ali kojije drugo zlo kojije se ne pristoi među braćon da ga mozi ista braća kaštigati li(bar) 5 i ako bi se suproč istini da ga mogu slobodno izverći između sebe i ne dašči mu ništa što je z braćon pribavija je/r/re di nije mira ni ljubavi ondi nije ni Boga; 1805. godine prilikom prepravljanja kapitula je dodano još i ovo: i ako bi se naša koji beštimađur ter bi na istomu skupu beštima ali se krivo kleo i prisega se ali zataija svoj munat ali koji drugi obit ali učinio koje zlo koje se ne pristoi među braćon da ga mozi ista braća izvarći između sebe slobodno i ne dajući mu mista od dobara što je s braćon pribavia a prvo svega da ga braća kaštigaju libara 5 ako bi se navlastito tomu suprotivia i ovo za veću ljubav i mir među braćon jere di nije mira i ljubavi nije ni Boga. Slično kapitul 8.*

⁵³ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.: *Kapitul 6 ...Iošte odredismo sva braća da iste sestre od skule pomogu u svakoi stvari što im bude od potrebe.*

⁵⁴ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.: *Kapitul 9.*

⁵⁵ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016.; *Kapituli iz 1805.*, str. 129; U Vrsima o ovome govori kapitul 4. AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 2015., 23 – 42.

U kapitulu 4 vrške bratovštine zapisano je i da je svaki član imao svoje posebno mjesto gdje sjedi. Jedno od najvažnijih zadataka bratovštine je bila briga za duše mrtve braće, članovi su plaćali kazne ako ne dođu na sprovod ili ako ne plate mise i ne mole za umrlu braću (kapituli 7 i 10). Članovi bratovštine su po članku 9 mogli biti izbačeni iz bratovštine ako ne poštuju moralna pravila zapisana u kapitulima. Ako je član bratovštine sudjelovao u kakvom skandalu ili smutio braću, bio bi izbačen iz bratovštine i za njega bi vrijedilo pravilo da se više nikad ne smije primiti u istu bratovštinu. No pri dobrovoljnom istupanju iz bratovštine, ako bi se član htio vratiti u nju nakon nekog vremena, nije bilo zapreka za vraćanje.⁵⁶

Jedan od glavnih zadataka bratovštine bila je pomoć siromašnima u mjestu, posebno se to odnosilo na godine gladi kad su bili pogođeni više ili manje svi mještani, poput 1778. godine. Najpogođenije i najsiromašnije kuće u mjestu bile su one u kojima su živjele žene same ili udovice s djecom.⁵⁷

Na kraju ljubačke madrikule zapisano je nekoliko ugovora o lašima bratima, kao i ugovora o kupnji zemljišta za bratovštinu. U jednom slučaju bratovština je kupila čak 540 komada trsja na zemljištu blizu crkve. Bratimi su prodavali vino i pšenicu te tako zarađivali za zajedničke troškove, a od troškova se nažalost spominje samo kupnja zvona 1816. godine.⁵⁸

Zapisi u ljubačkoj madrikuli sežu sve do 1818. godine, što je izuzetno važno jer pokazuje da je i ova, poput vinjeračke, jedna od rijetkih bratovština zadarskog područja koja se uopće nije ukidala krajem 18. i poč. 19. stoljeća kad su bile ukinute mnoge bratovštine.⁵⁹

Vrška bratovština posebno je bogata ovakvim zapisima.⁶⁰

⁵⁶ AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42.

⁵⁷ AZDN, *Spisi Ninske biskupije, glagoljica, kutija IV, spis 62.*: popis najpotrebitijih kuća u selu godine 1798.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42.

⁵⁸ AZDN, *Glagoljska madrikula bratovštine sv. Josipa u Ljupču 1776. – 1818.*; *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Josipa župe svetog Martina u Ljupču 1776. – 1818.*, Zadar, 2016., 131 – 133.

⁵⁹ S ukidanjem je započela carica Marija Terezija u drugoj polovici XVIII. stoljeća, a njezin je sin Josip II. Zakonskim dekretom 1784. definitivno dokinuo rad bratovština. Ono malo bratovština što je tada preostalo dokinula je francuska vladavina. Većina bratovština obnavljala se tek 50-ih godina 19. stoljeća.

⁶⁰ Vladislav CVITANOVIĆ, *Glagoljska Madrikula sv. Mihovila u Vrsima (kod Nina)*, 187 – 243; AZDN, *Vrsi, Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Mihovila 1700. – 1822.*; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Bratovštine župe svetog Mihovila u Vrsima*, 23 – 42.

STANOVNIŠTVO VINJERCA NA OSNOVI GLAGOLJSKIH DOKUMENATA I OSTALIH ZAPISA OD KRAJA 17. DO POČETKA 19. STOLJEĆA

Broj stanovnika Vinjerca može se pratiti po raznim dokumentima. U najranijem popisu iz 1527. godine naselje Slivnica brojilo je 220 stanovnika.⁶¹ Vizitator Priuli 1603. godine u Ražancu, Posedarju i Novigradu broji ukupno 650 stanovnika.⁶² Godine 1687. Vinjerac broji 80 kuća.⁶³

Godine 1692. zajedno sa Selinama Vinjerac je imao 434 stanovnika, od čega 406 katolika i 28 „šizmatika“.⁶⁴ Po katastru iz 1708. Vinjerac je imao (zajedno sa Slivnicom) 460 stanovnika (126 muškaraca, 117 dječaka, 97 žena i 120 djevojčica).⁶⁵

U Ninskim spisima⁶⁶ pronađena je tablica za koju nije zapisan datum nastanka, ali usporedbom s drugim dokumentima koji se nalaze u istoj kutiji te usporedbom broja stanovnika može se zaključiti da je nastala između 1710. i 1729. Ukupan broj stanovnika za Vinjerac bio je 166, od čega 45 muškaraca, 52 žene i 69 djece do 15. godina starosti. Mjesto je imalo tri svećenika i jednog obrtnika. Svi stanovnici vode se kao poljoprivrednici, stočarstvom (pastiri) se bave povremeno, kao i ribarstvom. U ovom razdoblju u mjestu nije zabilježen ni jedan mornar, plemić ili građanin. Tablica donosi i broj rođenih, vjenčanih i umrlih te godine. Rođeno je troje ženske djece, od toga ni jedno nezakonito. Umrle su dvije osobe, od čega jedna žena i jedno dijete do 15 godina. Najčešći uzrok smrti bila je temperatura (*le febre*). Sklopljen je jedan brak, a nije zabilježena ni jedna osoba druge vjere ni doseljenik.

Slivnica je po istoj tablici imala 341 stanovnika (88 muškaraca, 101 ženu i 152 djece do 15 godina). U selu je postojao 1 svećenik i 6 majstora. Ostali stanovnici bili su uglavnom poljoprivrednici (82), a svi su se bavili stočarstvom (pastiri).

U Anagrafu iz 1717. godine su Vinjerac i Slivnica zajedno (dakle kao jedinstvena župa) imali 526 stanovnika (128 odraslih muškaraca, 131 žena, 18 staraca, 129 dječaka i 120 djevojčica).⁶⁷

⁶¹ Po D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 53. Tadašnji Vinjerac (Kaštel Slivnice ili Kaštel Rimanić) zacijelo je uključen u taj broj.

⁶² D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 56.

⁶³ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 63.

⁶⁴ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 64.

⁶⁵ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 67.

⁶⁶ HR-AZDN, SNS, 17/6, kutija 5.

⁶⁷ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 67.

U Vizitacijama iz 1746. Vinjerac broji 283 stanovnika, od čega 220 odraslih osoba (od pričesti) i 63 onih koji se ne pričesćuju.

U Ninskim spisima⁶⁸ postoji popis sela Ninske biskupije s brojem kuća i stanovnika iz 1755. godine. Po njemu je Vinjerac imao 50 kuća s 454 stanovnika, a Slivnica 350 osoba, dok broj kuća nije zabilježen.

Godine 1827. u Vizitacijama u Vinjercu zabilježeno je 300 stanovnika. Matične knjige za ovo razdoblje su nestale.⁶⁹ Ostao je samo niz dokumenata na temelju kojih se može dijelom rekonstruirati te nestale knjige. Tako su u pravilima bratovštine iz 1904. godine pronađeni popisi rođenih Vinjerčana od 1810. – 1818. godine.

U Arhivu Zadarske nadbiskupije, u fondu Ninske biskupije, pronađen je niz spisa pisanih glagoljskom kurzivom, nešto spisa pisano je hrvatskom ćirilicom, a nešto latinicom. Riječ je o potvrdama o krštenju koje je svećenik izdavao na temelju izgubljenih matica krštenih,⁷⁰ veći broj dozvola za sklapanje braka,⁷¹ patrimonija vinjeračkih žakana⁷² i popisa krizmanih.⁷³ S obzirom na to da izvorne matične knjige nisu sačuvane, valja prikazati ove vrijedne dokumente na temelju kojih se može saznati kako je tekao život Vinjerca krajem 17. do poč. 19. stoljeća. U prilogu su zapisi krštenja iz 1731. godine (*na 4 enara*) Antona, sina Šimuna Bonicelića i Petrice. Kumovi su bili Mate i Kata Knežević; 1738. (*6 aprila*) kršten je Mate, sin Ivana Ćozića i Franice (Vranice). Kumovi su bili don Ivan Petrićević, *paruk* u Vinjercu rodom iz Oliba, i Mara Petrićevića iz Oliba. Godine 1779. na 20. veljače kršten je Mate, sin Nike Vežića i Lucije, kćeri Ilije Klanca iz Posedarja. Kumovi su bili Šime Bušljeta i njegova majka Jele. S obzirom na to da ovaj upis župnik nije pronašao u matici ili su matice ili dio matice nestale u vrijeme davanja potvrde, ova potvrda o rođenju napisana je na temelju izjava svjedoka Ilije Ćoze, Miška Moke i babe Mande Vežića koja je bila strina prisutnog Mate Ćoze zvanog Ilija.

U Fondu Spisi Ninske biskupije postoji pet kutija glagoljskih spisa u kojima se nalazi veliki broj ženidbenih spisa, koji bi mogli poslužiti za djelomičnu

⁶⁸ HR-AZDN, SNS, 17/6, kutija 5.

⁶⁹ Opisano na početku članka.

⁷⁰ S obzirom na to da za Vinjerac nisu sačuvane matične knjige iz 17. i 18. stoljeća, u Prilogu donosimo zapise o krštenju, vjenčanju, krizmi ili ređenjima žakna koje su izvadili tadašnji župnici iz ovih izgubljenih matica. Dokumenti su pisani uglavnom glagoljskim kurzivom, poneki hrvatskom ćirilicom (bosanicom), poneki latinicom.

⁷¹ Prilog 2.

⁷² Prilog 3.

⁷³ Prilog 4.

rekonstrukciju izgubljenih matica vjenčanih.⁷⁴ Najveći broj spisa odnosi se na službene napovjedi prije vjenčanja, odnosno riječ je o službenoj korespondenciji među svećenicima (ako su ženik i nevjesta iz različitih župa) te dopisima između biskupa (odnosno biskupske kancelarije) i svećenika, sve u skladu s propisima Tridentskog koncila i Rituala rimskoga da ne postoje nikakve zapreke za sklapanje tog braka.⁷⁵

Najzanimljiviji su slučajevi zajedničkog života prije braka. U tom slučaju momak i djevojka prije dobivanja dozvole za vjenčanje moraju ići na razgovor kod biskupa, a u međuvremenu se od njih traži da se razdvoje (*razluče*) te da se mlada vrati u kuću svojih roditelja, što u većini slučajeva nije bilo jednostavno. Iako je Vinjerac bio u blizini teritorija koji su nekad bili pod okupacijom Osmanlija, nisu zabilježeni (ili nisu pronađeni) dokumenti o otmicama djevojaka, što je bio uobičajeni način ženidbe na turskom području, a i sami biskupi u svojim dopisima takav način ženidbe nazivaju *na turski način*.⁷⁶

Slijedi nekoliko primjera ovakvih spisa o zajedničkom životu prije braka. Za razliku od otočkih mjesta gdje je mali broj brakova sklopljen s dozvolom od

⁷⁴ Arhiv Zadarske nadbiskupije posjeduje gradivo Ninske biskupije iz razdoblja od 1557. do 1830. godine. Fond sadrži 9 knjiga, 57 kutija i 6 svežanja. *Vodič arhiva Zadarske nadbiskupije*, prir. Oliver Modrić i Josip Kolanović, Zadar, 2013. Iz toga je izdvojeno pet kutija glagoljskih spisa (ukupno 506 dokumenata), koji su od 2005. godine u pripremi za tisak. Transliteraciju svih dokumenata pripremljenih za tisak napravila je Grozdana Franov-Živković.

⁷⁵ G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Zapreke za sklapanje braka u glagoljskim matičnim knjigama zadarskog područja od 1565. do sred. 19. stoljeća, *Povijesni prilozi*, br. 49, 2015., Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 275 – 313. Za održavanje vjenčanja kod kojih su postojale zapreke za sklapanje braka bila je potrebna posebna dozvola biskupa. Zapreke za sklapanje braka postojale su u sljedećim slučajevima: u slučaju krvnog srodstva (rodbina od drugog do četvrtog koljena – kombinacija drugog i trećeg, trećeg i trećeg, trećeg i četvrtog te četvrtog i četvrtog koljena), duhovno srodstvo (kumstvo, pobratimstvo), srodstvo po tazbini (prijateljstvu), srodstvo po *mliku* (udomljena nahočad, zakonsko srodstvo, *cognitio legalis*), predbračni život koji uključuje i otmicu djevojaka, koja je bila na ovim područjima česta, bilo da je u pitanju bio dogovor među obiteljima da se ne bi održavala skupa vjenčanja (što je posebno bilo popularno među siromašnim obiteljima), ili je otmica djevojke bila bez njezina pristanka. Na kopnenom području najčešće su zapreke bile vezane uz zajednički život prije braka te otmice djevojaka (*ugrabljenje djevojaka*). Na zadarskim otocima, i nešto manje u priobalju, najčešća je zapreka bila sklapanje braka među rodbinom. Za probleme vezane uz ženidbu svećenici su se obraćali pitanjima biskupu koji je slao naputke o postupanju u pojedinim težim slučajevima. U Spisima ninske biskupije nalaze se primjeri moralno-kazuističkih pitanja vezanih uz bračni status.

⁷⁶ G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Zapreke za sklapanje braka u glagoljskim matičnim knjigama zadarskog područja od 1565. do sred. 19. stoljeća, 275 – 313. U svojim dopisima biskupi upozoravaju župnike da naprave sve što je u njihovoj moći da spriječe običaj otmice nevjeste, koju su kasnije tjerovali na brak, te da kazne mladića, kao i sve iz obitelji i prijatelje koji su sudjelovali u otmici ili koji su mu pomagali savjetima (Primjer HR-AZDN-17, Spisi Ninske biskupije, Ženidbeni spisi, 17/2).

poštenosti, u kopnenom dijelu zadarskog područja su ovo bili česti slučajevi.⁷⁷ S druge strane, ni u jednoj pronađenoj potvrdi nije navedena zapreka *od rodbinstva*, što su opet bili česti slučajevi sklapanja braka na otocima i nešto u priobalju.

Dana 22. studenog 1754. župnik obavještava biskupa da mu šalje kćer (nema zapisanog imena) Josipa Šarića iz Zadarske nadbiskupije i Filipa, sina p. Martina Žunića. U srpnju i kolovozu župnik Vinjerca don Šime Dadić u pismima istovremeno obavještava biskupa o dva usporedna slučaja izvanbračnog života. Dana 20. kolovoza 1754. piše da je Stana, kći Nikole Veržića iz Ražanca, došla u kuću Jive, sina Petra Burilovića, *bez naredbe svete maike crkve*. U istom pismu obavještava biskupa da je Petar, sin Marka Samarđića, bolestan te da ne može ići na razgovor s biskupom, koji je bio dogovoren 27. 7. 1754. Tad je biskup obavješten da je djevojka (bez imena), kći Mate Milovca, došla u Markovu kuću, a u istom je pismu biskup obaviješten da su mještani dali izraditi crkvena zvona te se moli da pomogne naplatiti dug od Grge Magaševića. Dana 26. 8. 1754. obavještava biskupa da mu šalje Petra, sina Marka Samarčića, i djevojku Milovčevu na razgovor. U međuvremenu je biskup obaviješten da je Stana, kći Nikole Veržića, odlazila u očevu kuću (razlučenje), ali je otac ne prima, već kaže da će je primiti kad se vjenča. Dana 24. rujna 1754. obavještava biskupa, vjerojatno nakon izdane dozvole biskupa, koja nedostaje u ovim spisima, da je istu Stanu i Jivu, sina Petra Burilovića, napovjedio u crkvi.

Dana 26. 9. 1755. župnik biskupu šalje pismo o slučaju Jele Ilije Jukića i Ivana, sina Antone Jusupa. Mladoženjin otac otišao je na razgovor kod biskupa. U drugom pismu od 8. listopada iste godine biskup je obaviješten da je Jela bolesna (*u velikoj nemoći*) te se biskup moli da u što kraćem roku izda dozvolu za sklapanje braka prije negoli Jela umre.

Dana 27. srpnja 1756. Manda, kći Petra Veržića, otišla je živjeti u Radovin kod Marka Baraka. Župnik je po momku poslao pismo biskupu, a nije dobio povratnu informaciju, pa pita je li uopće biskupu uručeno pismo.

Potvrde za sklapanje braka te obavijesti o napovjedima su izdane za: Mijata, sina Mikole Grgića, i Katu, kćer Fabijana Desievića, od 30. travnja 1709.; Tomu, sina Ivana Barića iz Gruha, i Ančeliju, kćer Petra Banića, od 7. 3. 1758.; Miju, sina pokojnog Filipa Mičića iz Dračevca, i Jivanicu, kćer Šimuna Lenkića iz Vinjerca, 1. 11. 1758.; 29. 7. 1759. Gašpara, sina p. Ivana Martinovića iz Petrčana, i Stanu, kćer Mije Magaševića iz Vinjerca; Pavu, sina Joke Miletića, i Ivanicu, kćer Martina Kneževića, 15. 10. 1760.; 19. 10. 1762. Juru, sina p. Ivana Čozića iz

⁷⁷ G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Zapreke za sklapanje braka u glagoljskim matičnim knjigama zadarskog područja od 1565. do sredine 19. stoljeća, 291 – 297.

Vinjerca, i Vidu, kćer p. Šime Matešića iz Dikla; Jakova, sina p. Luke Srzentića, i Ivanicu, kćer Nikole Milkovića od Škabrnje (spis nema datuma, a pisao je župnik don Šime Dadić, dakle nastao je nakon 1763.); 6. 9. 1763. Šimu, sina p. Ivana Martinovića iz Petračana, i Anticu, kćer Mije Magaševića; 28. 5. 1763. Juru, sina Marka Varžića, i Jelu, kćer Antona Barkića od Kruševa; 4. 9. 1763. Dujma, sina p. Ilije Jukića, i Vidu, kćer Šime Begonje iz Privlake; 15. 1. 1765. Šimu Zekića i Tomicu, ženu p. Ivana Grubana od Ražanca; 7. 10. 1766. Lovru, sina Luke Bužanića, i djevojku (bez imena) od Novoga Grada; 31. 12. 1768. Grgu, sina p. Mijata Rukavine iz Grua, i Ivanicu, kćer Ive Magaša; 25. 7. 1769. Božu, sina p. Miška Dokozića iz Starigrada s prebivalištem (sa stanom) u Radovinu, i Anticu, kćer p. Marka Veržića; 14. 2. 1775. Marka, sina Ilije Marasa iz Radovina, i Božicu, kćer p. Bare Zekića; 7. 10. 1766.; 8. 10. 1774. Miju, sina Lovrenca Moka iz Vinjerca, i Maru, kćer p. Nikole Rončevića iz Vrha; 2. 12. 1774. Matu, sina Nikole Magaša, i Anticu, kćer p. Grge Lerge iz Slivnice; 7. 8. 1773. Šimu Zekića i Jagu, ženu p. Tome Barišića iz Dikla; 25. 2. 1772. Ivana, sina Šime Merdle iz Vira, i Šimicu, ženu p. Marka Moka iz Vinjerca; 17. 9. 1772. Šimu Zekića i Stoju, ženu p. Tomasa Vukovića iz Zemunika; 18. 11. 1766. Martina, sina Marka Čoze, i Stanu, kćer Šime Ivkovića iz Škabrnje; 14. 11. 1747. Antu, sina Duima Perkovića iz Ljupča, i Tomicu, kćer p. Luke Srzentića.

U selima zadarskog zaobalja i priobalja (nešto manje) javljaju se mješoviti brakovi, brakovi sklopljeni među mladencima različitih vjera. U priobalju takve brakove najčešće sklapaju udovci i udovice. Tako je i u Vinjercu 15. 1. 1767. Anton Zekić udovac doveo udovicu *Riščanku* u svoju kuću.

Pisari madrikule i ovih spisa bili su kapelani, župnici (*parokijani*) i viceparokijani Vinjerca. S obzirom na to da nijedna matična knjiga iz Vinjerca nije sačuvana, ostaju samo dragocjeni podatci o župnicima Vinjerca i ostalim svećenicima koji su boravili i djelovali na ovom području iz pojedinačnih zapisa pronađenih u Spisima Ninske biskupije te u fondu Vizitacije. Radi se o dopisima, naredbama, dopisima župnika pojedinog mjesta s ninskim biskupom te međusobnoj korespondenciji svećenika. Tako su na osnovi navedenih spisa u vrijeme od kraja 17. do početka 19. stoljeća u župi Vinjerac postojali dolje navedeni svećenici, a neki od njih bili su pisari madrikule.⁷⁸

⁷⁸ C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, II. dio, 260, navodi samo župnike Vinjerca iz 19. stoljeća; D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 156 – 158, navodi svećenike Vinjerčane i župnike u Vinjercu; D. MAGAŠ, J. BRTAN, *Prostor i vrijeme knezova Posedarskih. Zemljopisna obilježja i povijesni razvoj Općine Posedarje. Posedarje, Slivnica, Vinjerac, Podgradina, Islam Latinski, Ždrilo i Grgurice*, Zadar, 2015., 251 – 253, donose popis župnika u Vinjercu i svećenika Vinjerčana.

U Spisima Ninske biskupije, u pet kutija glagoljskih rukopisa⁷⁹ pronađeni su sljedeći Vinjerački župnici i ostali svećenici: 11. 3. 1682. fra Ludovik; 1709. don Josip kurat od Vinjerca i Slivnice; 4. 1. 1731. don Jure Guštera(!), parok crkve sv. Ante u Vinercu; 6. 4. 1738. don Ivan Petričević, parok u Vinjercu, 6. 4. 1738. – 18. 3. 1775. don Šime Dadić, najprije kapelan, a poslije župnik (s prekidima 1762. i 1763. godine); 29. 10. 1752. don Šime Radasović, *parok u Vinercu*; 12. 3. 1762. i 19. 10. 1763. don Jure Gržanić, parokijan crkve sv. Ante u Vinjercu. U to vrijeme je u župi bio klerik (dijak) Mate Ćoza.

U Vizitacijama se spominju sljedeći svećenici:⁸⁰ 7. 10. 1667. svjedok fra Jakov Antičić iz bosanske provincije; 1673. godine župnik Vinjerca bio je pater Luka Banović iz Šibenika (45); 22. listopada 1681. izjave daju fra Toni Klarinić i fra Lodoviko Aničić, župnik Vinjerca; 15. 5. 1704. svjedok je bio fra Gregorij Perušić (43), kapelan u Vinjercu koji je studirao filozofiju u Bresci, te fra Antonij iz Velima (40), kapelan Vinjerca; 1742. župnik je bio don Ivan Petrišević(!); 2. 6. 1746. župnik je don Šime Kovačević; 1781. župnik je don Šime Dadić; 5. 6. 1827. don Mate Veršić, župnik.

U zapisima na praznim stranicama misala⁸¹ spominju se (don) Mate Veršić (1831.), (don) Ante Ćoza (1788.) i don Ive Petričević (nije navedena godina zapisa).

Cvitanović navodi sljedeće vinjeračke svećenike:⁸² *Mate Ćoza, 1700. bratim; Petar Ćoza, 1745. umro; Šime Dadić, 1784. umro kao matiĉar u Selinama; Petar Dadić, 1769. matiĉar u Slivnici, umro 1818.; Šime Kovačević, 1737. postao glagoljaš; Lovre Knežević, 1730. svjedok; Ilija Knežević, oko g.1760.; Marko Lemić, 1796. bratim Luka Magaš, 1794. matiĉar u Slivnici; Filip Žmikić, g.1790. bratim, umro g.1820.; o. Ante Rupčić, 1704. matiĉar u Vinjercu.; XIX. stoljeće / Ante Ćoza, 1811. umro kao matiĉar u Islamu / Mate Veršić, 1826-1829. matiĉar u Vinjercu, umro g.1846. / Ante Veršić, 1827. matiĉar u Posedarju. Osnovao zakladu u sjemeništu Zmajević za odgoj klerika njegova roda.*

Za Vinjerac je sačuvano nekoliko potvrda o ređenju žakna i patrimonija. Prilikom patrimonija roditelji, rodbina, dobrotvori, pa čak i bratovštine davali su nekretnine (uglavnom kuće i zemlje) žaknima prije ređenja, kao dokaz da će žakan imati od čega živjeti kad se zaredi.

⁷⁹ AZDN, Spisi Ninske biskupije, glagoljski rukopisi, I-V.

⁸⁰ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa, kutija I, II, III.*

⁸¹ Vidi bilješku 1.

⁸² Vladislav CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskom području (glagoljica), *Radovi JAZU u Zadru*, X, 309 – 345, ovdje 319.

Potvrde su se slale biskupu kao dokaz da je žakan izvršio sve svoje obveze prije polaganja ispita, kao i to da je sposoban biti svećenikom, odnosno da prilikom napovijedanja tri puta u crkvi nije bilo primjedbi na njegov dotadašnji način života.

Za Vinjerac su sačuvane potvrde za žakna (dijaka) Matu Ćozu te patrimonij i potvrda za don Luku Magaša. Don Luka Magaš potjecao je iz uglednije obitelji, koja je dala više *kapitana* teritorijalnih snaga i sudaca mjesta. Jedan brat mu je bio *kapitan* Ivan Magaš, a s tim je moguće da mu je *kapitan* bio i otac.⁸³ U potvrdi iz 1775. brat *kapitan* s ostalom dvojicom braće Šimom i Martinom daruje jednu od svojih kuća u Vinjercu uzidanu u *japno*, na kat (na pod), pokrivenu *šimlom* (jelova ili hrastova daska), dugu 13 i široka 7 lakata.⁸⁴

Civilna vlast u selu sastojala se od sudca sela (glavar sela, *cappo villa* – kojeg su birali sami mještani, a koje je kasnije priznavala i državna vlast) te staraca, kao ostatak starog običajnog prava.⁸⁵ Veliku ulogu u seoskim odlukama imali su sudci bratovština, prokaraturi crkava, župnik i ostali svećenici. Policijske ovlasti imali su pripadnici teritorijalnih snaga.

⁸³ Ove časti su se nasljeđivale. G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Glagoljski mandat iz 1750. o postrojavanju teritorijalnih snaga zadarskih otoka, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, 33, 2015., 199 – 215; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću na temelju glagoljskih matičnih knjiga i ostalih dokumenata, *Acta Histriae, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Koper*, br. 26, 2018., 2, 473 – 502; Šime PERIČIĆ, Vojna krajina u Dalmaciji, *Vojna krajina u jugoslavenskim zemljama u novom veku od Karlovačkog mira 1699*. Naučni skupovi Srpske akademije nauka i umetnosti, knj. XLVIII, Odeljenje istorijskih nauka, knj. 12, Beograd, 1989., 169 – 215; Š. PERIČIĆ, Vojna krajina u Dalmaciji. *Vojna Krajina*, ur. D. Pavličević, Zagreb, 1984., 199 – 204; Š. PERIČIĆ, Glavari i časnici Vojne krajine u Dalmaciji, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 35, 1993., 219 – 232.

⁸⁴ Prilog 3.

⁸⁵ Starci u selu bili su nositelji kolektivnog pamćenja u vrijeme kad je većina pučanstva bila nepismena. M. BARADA, *Starohrvatska seoska zajednica*, Zagreb, 1957.; Ivan GRGIĆ, O ligama i posobama. Nekoliko priloga za njihovo proučavanje, *Zadarska revija*, 1, III, 1954, 1 – 15; I. GRGIĆ, Pabirci po dalmatinskoj agrarnoj historiji. O jednoj staroj feudalnoj agrarnoj instituciji., *Zadarska revija*, III, 1954, 124 – 133; I. GRGIĆ, Didići na Ugljanu, *Zadarska revija*, V, 4, 1956., 284 – 286; I. GRGIĆ, Buntovni pokret dalmatinskih težaka 1736/40. godine, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, VI - VII, 1960., 551 – 605; Franjo SMILJANIĆ, *Studije o srednjovjekovnim slavenskim/hrvatskim institucijama*, Zadar, 2010.; Kristijan JURAN, Zemljišni posjed zadarskih dominikanaca na otoku Ugljanu, *Toponimija otoka Ugljana*, ur. V. Skračić, Zadar, 2007., 75 – 101; Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Društvena slika ugljanskih sela od 15. do 18. stoljeća prema podacima iz glagoljskih vrela*, doktorska disertacija, neobjavljeno, Sveučilište u Zadru, 2013.; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Glagoljski mandat iz 1750. o postrojavanju teritorijalnih snaga zadarskih otoka, 2015., 199 – 215; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću, 473 – 502.

Uspostavom mletačke vlasti 1409. godine po selima zadarskog područja sačuvane su sve ove strukture lokalne vlasti. Na ranijoj organizaciji sudaca i sudčija, mletačka vlast organizirala je sličnu obranu temeljenu na ligama i posobama (sela lige).⁸⁶

Institucija štimadura (procjenitelja dobara) spominje se jednako u Vranskom, kao i Novigradskom zakoniku. Po dokumentima se štimaduri katkad nazivaju *dobri ljudi*. Jedan od najčešćih poslova koje su obavljali štimaduri bile su procjene štete koje je pravilo blago mještana okolnih sela na plodnim površinama. U Prilogu 5 je zapovijed mletačkog providura mještanima nekoliko sela, između ostalim i Vinjerčanima. Zapovijed providura Alvizea Marina pisana je glagoljicom, hrvatskom ćirilicom (bosančicom) te latinicom na hrvatskom jeziku. Zapovijedi pisane glagoljicom i bosančicom su slične pa donosim samo transliteraciju s glagoljice, dok je zapovijed pisana latinicom nešto opširnija pa je također donosim u prilogu. Dokumenti su teško čitljivi jer je očito pisar (kancelar) bio Mlečanin koji je slabo govorio hrvatski jezik.⁸⁷

O ovlastima seoskih sudaca zapisano je u članku 153. Zadarskog statuta.⁸⁸

Nakon 15. st. do kraja 18. st., na temeljima liga i posoba, venecijanska vlast ustrojila je teritorijalne jedinice (černide) u sklopu kojih su funkcionirale seoske straže (*ronde*), koje su u slučaju ratne opasnosti imale istu ulogu kao aktivna vojska, a u vrijeme mira imale su redarstvenu ulogu.⁸⁹ Pripadnici teritorijalnih

⁸⁶ I. GRGIĆ, O ligama i posobama, 1 – 15; I. GRGIĆ, Pabirci po dalmatinskoj agrarnoj historiji, 124 – 133; I. GRGIĆ, Didići na Ugljanu, 284 – 286; I. GRGIĆ, Buntovni pokret dalmatinskih težaka 1736/40. godine, 551 – 605; Tomislav RAUKAR, Ivo PETRICIOLI, Šime PERIČIĆ, *Zadar pod mletačkom upravom, 1409-1797, Prošlost Zadra*, 1987., knj. III; T. RAUKAR, Marginalia uz novootkriveni „Vranski zakonik“ iz godine 1454, *Historijski zbornik*, XXV-XXVI, 1972-1973., 369 – 375; T. RAUKAR, *Seljak i plemić hrvatskog srednjovjekovlja*, Filozofski fakultet, Zagreb, 2002., 22; Damir KARBIĆ, Hrvatski plemićki rod i običajno pravo, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU Zagreb*, 16, 1998., 73 – 119; Đuro LJUBIĆ, Lige i posobe u starom hrvatskom pravu i njihov odnos prema Poljičkom statutu, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti razreda historičko-filološkoga i filozofičko-juridičkoga*, 240, 1931., 1 – 104; Josip KOLANOVIĆ, Hrvatsko običajno pravo prema ispravama XIV. i XV. stoljeća, *Arhivski vjesnik Zagreb*, 36, 1993., 85 – 98; Lujo MARGETIĆ, *Srednjovjekovno hrvatsko pravo. Stvarna prava*, Čakovec, 1983.; L. MARGETIĆ, Krčki knezovi i otok Krk od kraja XII. do kraja XIV. stoljeća, u: *Krčki (Vrbanski) statut iz 1388*, Krk, 1988., 11 – 44; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću, 473 – 502.

⁸⁷ HR-DAZD-359, Fond obitelji Lantana 1260. – 1918., kutija 62., sign. 1047.

⁸⁸ *Zadarski statut (Statuta Jadertina) sa svim reformacijama odnosno novim uredbama donesenim do godine 1563.*, Prijevod: Josip Kolanović i Mate Križman, Zadar, 1997., 665 – 667.

⁸⁹ Šime PERIČIĆ, *Vojna krajina u Dalmaciji*, 169 – 215.; Vidi i Tado ORŠOLIĆ, *Vojna Dalmacija u 19. stoljeću – vojska, teritorijalne snage, žandarmerija (1797. – 1914.)*, Zadar, 2013., 27, 28; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću, 473 – 502.

snaga su preko tjedna obavljali svakodnevne poslove, a nedjeljom i blagdanom išli su na obuku i oružane vježbe.⁹⁰ Ti časnici i dočasnici dolazili su iz obitelji čiji su članovi već vršili dužnosti u teritorijalnim snagama.⁹¹

Iz madrikule i drugih dokumenata vidljivo je da su u najvećem broju slučajeva dužnosti kapetana sela obavljale osobe iz obitelji Magaš (Grguričić), a iz ove obitelji su potekli i neki svećenici. Dužnost civilnih sudaca su u većoj mjeri obavljale osobe iz obitelji Knežević.

TABLICA 1. *Predstavnici civilnih i vojnih vlasti u Vinjercu*

Godina	Sudac	Kapetan	Procjenitelji ⁹² i starci	Prokaraturi crkve i svjedoci u vizitacijama
1553. ⁹³	-	Ivan Rimanić iz Slivnice	-	-
1554. – 1660.	-	-	-	-
1661. ⁹⁴	-	Petar Grgurica	-	-
1662.	-	-	-	-
1663.	-	Petar Grgurica ⁹⁵ Ivan Čačić ⁹⁶	-	-
1664.	-	Petar Grgurica Ivan Čačić ⁹⁷	-	-
1665. – 1668.	-	-	-	-
1669.	Nikola Magaš ⁹⁸	-	-	-

⁹⁰ G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Glagoljski mandat iz 1750. o postrojavanju teritorijalnih snaga zadarskih otoka, 199 – 215.

⁹¹ Šime PERIČIĆ, *Vojna krajina u Dalmaciji*, 174, 182, 197, 202, 203, 209; Vidi i T. ORŠOLIĆ, *Vojna Dalmacija u 19. stoljeću*, 27, 28; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću, 473 – 502.

⁹² Nazivaju se *štimaduri* i *dobri ljudi*.

⁹³ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 54.

⁹⁴ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 58; Boško DESNICA, *Historija kotarskih uskoka 1646-1684*, Beograd, 1950., I, 105.

⁹⁵ B. DESNICA, *Historija kotarskih uskoka 1646-1684.*, I, 114, 115. Donesen je popis klanaca i onih koji će ih čuvati. Serdar Petar Grgurica zajedno s Krmpočanima, Kožlovcanima, Rodalčćanima i Novigradcima čuva klanac Dramotić.

⁹⁶ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 58.

⁹⁷ B. DESNICA, *Historija kotarskih uskoka 1646-1684.*, I, 116 – 118; Petar Grgurica pogiba, a zamjenjuje ga Ivan Čačić; D. MAGAŠ, J. BRTAN, *Prostor i vrijeme knezova Posedarskih. Zemljopisna obilježja i povijesni razvoj Općine Posedarje. Posedarje, Slivnica, Vinjerac, Podgradina, Islam Latinski, Ždrilo i Grgurice*, 238, bilj. 959; Pretpostavljaju da je on djed Petra Magaša Grguričića koji se 1708. (1709.) spominje u katastru Slivnice (s Vinjercem), D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 64.

⁹⁸ Spominje se kao glavar, moguće da je u isto vrijeme bio glavar sela (sudac) i kapetan teritorijalnih snaga, D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 73.

1670. – 1672.	-	-	-	-
1673. ⁹⁹	-	-	-	Ivan S(...), sin Andrije (70) i Ivan Slačić(?), sin Jakova (70), serdar.
1674. – 1676.	-	-	-	-
1677. ¹⁰⁰	-	Juraj Grguričić Magaš i Jakov Čačić	-	-
1678. – 1682.	-	-	-	-
1683. ¹⁰¹	-	Juko Magaš, Mate Jukić, Karlo Bucić	-	-
1684. ¹⁰²	-	Juko Grguričić	-	-
1685. – 1686.	-	-	-	-
1687. ¹⁰³	Tadija Knežević	Juraj Magaš od Grguričića (Juko)	-	-
1688. – 1696.	-	-	-	-
1697. ¹⁰⁴	-	Tadija Knežević	-	Marko Grguričić ¹⁰⁵
1698.	-	-	-	-
1699. ¹⁰⁶	-	Juko Magaš i Tadija Knežević	-	-
1700. – 1703.	-	-	-	-
1704.	-	-	-	Marko Grguričić (45) i Filip Žunić (50)
1705. – 1729.	-	-	-	-
1730. ¹⁰⁷	-	Šime Magašević	-	-
1731. – 1741.	-	-	-	-
1742. ¹⁰⁸	Sudac mjesta Lovre Moko	-	-	Antonio Caime zvani Čoza
1743. – 1745.	-	-	-	-

⁹⁹ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija I.

¹⁰⁰ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 60.

¹⁰¹ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 62 (vojni zapovjednici – moguće da je Magaš kapetan, a ostala dvojica niži časnici teritorijalnih snaga).

¹⁰² D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 63; B. DESNICA, *Historija kotarskih uskoka 1646-1684.*, I, 118.

¹⁰³ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 63; B. DESNICA, *Historija kotarskih uskoka 1646-1684.*, I, 144, 145.

¹⁰⁴ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija I.

¹⁰⁵ Zovu se i Magaši.

¹⁰⁶ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 64.

¹⁰⁷ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija II.

¹⁰⁸ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija II.

1746. ¹⁰⁹	Filip Bušljetić	Miho Grguričić (Magaš)	-	-
1747. – 1760.	-	-	-	-
1761. ¹¹⁰	-	-	Juraj (Juko) Magaš i Marko Veršić	-
1762.	-	-	-	-
1763.	-	-	-	-
1764.	-	-	-	-
1765.	-	-	-	-
1766.	-	-	-	-
1767. ¹¹¹	Jure Veršić	Mihovil (Mio) Magašević	Jakov Knežević, Ivan Pekota, Petar Bušljetić, Nikola Magaš	-
1768.	-	-	-	-
1769.	-	-	-	-
1770.	-	-	-	-
1771.	-	-	-	-
1772.	-	-	-	-
1773.	-	-	-	-
1774.	-	-	-	-
1775.	-	Ivan Magaš ¹¹²	-	-
1776. ¹¹³	-	Nikola Magaš	-	-
1777.	-	-	-	-
1778. – 1780.	-	-	-	-
1781. ¹¹⁴	-	Nikola, sin Ivana Magaša (<i>kapitan</i> i ujedno prokaratur crkve); Vanjak ¹¹⁵	-	Jure, sin Marka Vežića
1782. ¹¹⁶	-	Klanac	-	-

¹⁰⁹ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija II.

¹¹⁰ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 68.

¹¹¹ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 72.

¹¹² Prilog 3. Potvrda o patrimoniju don Luke Magaša. Kapetan Ivan Magaš, sin Jakova Magaša.

¹¹³ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 72.

¹¹⁴ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija II.

¹¹⁵ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 34, nova paginacija.

¹¹⁶ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 28, nova paginacija.

1783.	-	--	-	-
1784. ¹¹⁷	-	Nikola Magaš	-	-
1785. – 1787.	-	-	-	-
1788. ¹¹⁸	-	Vanjak; Magaš	-	-
1789. – 1797.	-	-	-	-
1798.	-	Petar Magaš	-	-
1799. – 1815.	-	-	-	-
1816.	Josip Knežević	-	-	-
1817.	-	-	-	-
1818. ¹¹⁹	Božo Moko Josip Knežević	-	-	-
1819. ¹²⁰	-	Stari kapetan Mate Magaš ¹²¹	-	-
1820. ¹²²	Josip Knežević	-	-	-
1821. – 1825.	-	-	-	-
1826. ¹²³	Josip Knežević	-	-	-
1827. ¹²⁴	-	-	-	Fabriceri crkve: Božo Dadić, Jadre Čoza, Jadre Veršić, Petar Žunić (Sunić) i Luka Čoza
1828. – 1838.	-	-	-	-
1839. ¹²⁵	Božo Dadić	-	-	-

¹¹⁷ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 32, nova paginacija.

¹¹⁸ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 34, nova paginacija.

¹¹⁹ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 78; U madrikuli sv. Antuna Padovanskog u Vinjercu zapisano je da je 1819. kapitan Knežević podmirio dug od pet talira koje je bio posudio kad je otišao vidjeti csesara AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 54, nova paginacija.

¹²⁰ AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 54, nova paginacija.

¹²¹ Časnici teritorijalnih snaga svoju su titulu zadržavali i nakon povlačenja iz aktivne službe sve do smrti. Š. PERIČIĆ, *Vojna krajina u Dalmaciji*, 169 – 215; G. FRANOV-ŽIVKOVIĆ, *Društveni položaj pripadnika mletačkih teritorijalnih snaga (černida) sa zadarskog područja u 17. i 18. stoljeću*, 473-502.

¹²² AZDN, *Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725. – 1820.*, 20, 54 i 58, nova paginacija.

¹²³ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 80.

¹²⁴ HR-AZDN-17/4, *Kanonske vizitacije ninskih biskupa*, kutija III.

¹²⁵ D. MAGAŠ, *Vinjerac*, 81.

ZAKLJUČAK

Madrikula jedine vinjeračke bratovštine sv. Antuna Padovanskog, koja je istražena u ovom članku, nije cjelovita pa je napravljena usporedba s dvjema jedinim sačuvanim madrikulama iz ovog područja, iz Vrsi i Ljubča. Na temelju sačuvanih glagoljskih rukopisa (zapisa krštenja, krizmi, mandata providura, patrimonija, zapisa u misalima i brevijarima te većeg broja dozvola za sklapanje braka koji se čuvaju u fondu Ninske biskupije) istražen je svakodnevan život Vinjerca od kraja 17. do početka 19. stoljeća. Broj stanovnika od najranijeg popisa iz 1527. do početka 19. stoljeća postupno se povećavao. Grafikon kretanja broja stanovnika nije bilo moguće napraviti jer se pojedini popisi odnose samo na broj kuća, a neki su vođeni zajedno sa susjednim mjestima Slivnicom ili Selinama. Sastavljen je djelomičan popis pripadnika civilnih i vojnih vlasti u mjestu u navedenom razdoblju, istražena povezanost s drugim sredinama te običaji sklapanja braka. Iako s nepotpunim dokumentima, može se pretpostaviti da se načini sklapanja braka poklapaju s onim u zadarskom priobalju. Naime, postoji veći broj izvanbračnih veza, nema dokaza o većem broju sklapanja braka među rodbinom, što se razlikuje od otočkog dijela zadarskog područja. Isto tako u preostalim dokumentima nema dokaza da je zavladao običaj otmice djevojaka kao na području koje je bilo pod osmanskom upravom.

PRILOG 1. Zapisi krštenja

1.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 2 / br. 54

Na 1738 na – 6 aprila ja don Šime Dadić iz Vinerca karsti ditića rođena od oca Ivana Čozića i negove prave žene Vranice komu ditiću nazvaše ime Mate kumovi su bili don Ivan Petrićević paruk u Vinercu rodod iz Oliba i Mara Petrićevića iz Oliba / U viri od česa pišem iz libra /oka/ od karščena / d(o)n Šime Dadić.

2.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 38

Godišta Gospodinova na 1731 na 4 enara / Ja don Jure Guštera paruk carkve svetoga Ante u Vinercu karsti ditića rođena od oca Šimuna Bonicelića i negove prave žene Petrice komu ditetu nazvaše ime Antona kumovi su bili Mate Knežević i Kata Kneževića oba dva iz Vinerca / Ja don Šime Dadić paruk izvadi ovo karščene iz libra od kar(s)ta u viri od česa / Na 12 marča na 1775

3.

Ninski spisi, latinica, (bez signature):

Casteja Vigneratz na 20 vebrara 1779 / Don Sime Dadich parok krsti sina Nike Vexichia i gnigove zakonite xene Luczie cheri Ilie Klanca od Posedaria komu ditetu bi nazvano ime Matte kum bi Sime Busleta i Jhela mater istoga Sime oboie od ove parokie / ovi krst pisa jha don Pere Dadich parok po svidochie Ilie Chiozzie i Miska Moke i babe Mande Vexichia a tto strine Matte pisanoga Illia Choza nemoguchi pisati chini X / Misko Moko nemoguchi pisati chini X / Manda baba nemoguchi pisati chini X / don Pere Dadich p(arok) pisa kako razumi od ljudi pisani i babe pisane

PRILOG 2. Ženidbeni spisi

1.

Ninski spisi, hrvatska ćirilica (bosanica), bez signature

Buduća(!) navistia u svoi cerkvi Mijata sina Mikole Grgića i Katu ćer Fabiana Desievića trih puta u tri svetkovine kako zapovida retual s(vete) m(ajke) c(rkve) i nemaju zaprike zato morete vinčati koliko je o naše strane. Sluga poniženi vašega gospostva / Na 30 apr 1709 / ja don Iosip kurat od Vinerca i Sivnice

2.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 2 / br. 67

U Vinercu na 14 nove(m)bra na – 1747 / Poštovani go(spodi)ne paruvijane od Lubča od ove strane morete slobodno pozakoniti Antu sina Duima /sina/ Perkovića od vaše parukije i To/o/micu ćer po/o/koinoga Luke Sarzentića od moe parukie i ja vas avizavam

da nisam napovidija zašto nisam zna kako se zove momak ali ću napoviditi ovi dana a znamo da se neće to razvarći i Bog vam doo zdravije / don Šime Dadić paruvijan u Vinercu

3.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 13./14.

Vazda momu gospodaru / Samo za pozdraviti vašu milost i dati vam na znane da e došla divoika ćer pokoinoga Mate Milovca od parukije don Garge Osmokrovića za Petra sina Marka Samaržića od ove župe ondi sam govoriya da po(ć) očuu k vami a oni odgovaraju da će čekati mladoga vina i dae(m) vam znati da smo poslali na graću ca(r)kveno zvono ako bi došlo s vašim svetim blagos(1)ovom da bismo ga vargli na carkvu i više vas molim da biste činili naplatiti od Garge Magaševića libar 10 štoo mu e dužan otac pookoini carkvi svetoga Ante tako se naodi u pismu ovdi a vami će Bog i sveti Ante platiti a znam /dn/ morete tamo stoi kod /s/ vas a odselija od nas i da ste zdravi / U Vinercu na 27 luja 1754 / don Šime Dadić paruvijan / Poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu i dostoinomu vikariju od Nina kapulinu / u Nin Grad

4.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 16./17./18

Mnogo poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu / Dae vam znati da Petar sin Marka Samarčića koi je k vam dolazija pooradi vinčana sad je nemoća(n) k vam doći ne more kako ste mu bili naredili kad je bija kod vas i više vam dajem na znane da je došla /sta/ Stana ćer Nikole Paržića iz Ražanca za Juru sina Petra Burilovića brez naredbe svete maike carkve i oto oi šalem k vam i da ste zdravi i molite Boga za me / U Vinercu /5/ na 20 agušta 1754 / don Šime Dadić / Mnogo poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu Zuanu vikariju od Nina / u Nin

5.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 19./20.

Pripoštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu / Dae vam znati da sam primija vašu knigu u kojoj razumin svaka a sad vam daem znati da e odila Stana ćer Nikole Paržića k svomu ocu ali ji ne da u kuću već odgovara kad se pozakoni da onda iće slobodno i oto vam šalem Petra sina Marka Samarčića i divoiku Milovčevu i ne drugo Bog vam dao zdravie i molite Boga za me / U Vinercu na 26 agušta 1754 / don Šime Dadić / Mnogo poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu Zuanu vikariju / u Nin

6.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 21./22.

Mnogo poštovanomu go(spodi)nu / Daje vam na znane da sam napovidija Juru sina Petra Burilovića i Stanu ćer Nikole Paržića iz Ražanca u tri svetkovine zapovidne i nije se našla ni jedna zaprika među nima takojer primija sam policu od don Vide Škulića i nema ni od one strane zaprike ni jedne i Bog vam dao zdravije i molite Boga za me / U Vinercu na 24 šetebra na 1754 / don Šime Dadić / Mnogo poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu Zuanu vikariju Kapulinu / u Nin

7.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 23./24.

Prisvitlomu go(spodinu) go(spodu)nu / Daje vam na znane vašemu prisvitlomu gospostvu da je prišla divo/o/ika ćer po/o/koinoga Josipa Šarića od biskupije zadarske za Pilipa sina pokoinoga Martina Žunića od ove župe i oto/o/ oni iću k vami izpitaite vi kako znate / I da ste zdravi i ostaem lubeći vaše svete ruke / U Vinercu na 22 novebra 1754 / don Šime Dad/d/ić paruvijan / Prisvitlomu go(spodinu) go(spodu)nu Antoni Tripkoviću / biskupu od Nina / u Nin

8.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 30./31.

Poštovano(mu) go(spodinu) go(spodu)nu / Daje vam na znane vašemu gos(pos)tvu da je po/o/šla Jela ćer Jilije Jukića brez /blag/ naredbe svete maike carkve za Jivana sina Antone Jusupa ovi dana pasani ji oto/o/ iće isti Antona k vam razgovorite se š nime i da ste zdravi i ostaem garleći vaše ruke / U Vinercu na 26 šetebra 1755 / don Šime Dadić paruvijan od mista / Poštovano(mu) go(spodinu) go(spodu)nu vikariju kapulinu od Nina / u Nin

9.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 32./33

Vazda gospodaru momu / Daje vam na znane da je Jela ćer Jilije Jukića u velikoi nemoći onde i šalem k vami da mi date testir da i pozakonim zašto se ne zna časa od tužne smarti a ja sam napovidija parvi put u nedilu na 5 otopra drugu put na 8 otopra i nije se našla ni jedna zaprika koja bi zabranila svetomu matarmoniju u viri od česa / A sad vam dajem znati da je Nikola Jukić da ćer Anicu za Miliju Radana sina Bilina u Ražanac ji odveli su je brez naredbe svetoga matarmonija da se nisu meni javili a razumim da se napovidaju u Ražancu a ovdí se niko ne javla ne znam tamo i Bog vam dao zdravije i pozdra(vi)te kancelira od moje strane i šalem kupusa glava šest vami četiri kanceliru dvi ji ostajem garleći vaše ruke / U Vinercu na 8 otopra 1755 / D(on) Šime Dadić vaš vazda / Poštovanomu go(spodinu) go(spodu)nu Zuanu vikariju od Nina / u Nin

10.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 41.

Po(š)tovanomu gospod(i)nu / Dae vam znati od ove strane da Martin Dorović nema zaprike iz ime ženi/ć/dbe koi želi uzeti Šimicu ćer Marka Galešića od vaše župe i da ste zdravi / Od Vinerca na 19 zuna 1775 don Šime Dadić / Po(š)tovanomu) go(spodu)nu don Ivi Kanuliku i paruku od Posedarija

11.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 42.

Pr(i)svitlomu go(spodinu) go(spodu)nu / Daje vam na znane vašemu prisvitlomu gospods(t)vu da sam napovidija Jiliju sina po/o/koinoga Jivana /Jnana/ Barića /j/ i Luciju ćer Petra Banića od ove župe 3 puta u tri svetkovine zapovidane posrid svete mise paruvijaske po naredbi svete maike carkve i nije se objavila ni edna zaprika kontra

svetomu matarmoniju od ove strane a bija sam /am/ da aviz kad je pošla za ovoga mladića ozgo rečenoga ne znam je li vam prikazano ji daje vam znati da je ovdi ubija brat brata iz puške ne otijući ostala župa zdravo ji vami Bog dao zdravije i ostam lubeći vaše s(vete) ruke / U Vineru na 3 marča 1756 / d(o)n Šime Dadić vaš vazda

12.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 43.

U Vineru na 16 agusta 1756 / Dae vam znati da sam napo/o/vidija Iliju Klanca sina Šime Klanca i Vidu ženu po/o/koinoga Ivana Jagića iz Lubča parvi put na 10 agusta drugi na 15 treći 16 rečenoga agusta / I tako sam napo/o/vidija istoga Ivana Baraka koga vam pišem i Mandu ćer Marka Vežića i nije se našla ni jedna zaprika od ove strane

13.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 44./45.

Prisvitlomu go(spodinu) go(spodu)nu i gospodaru momu / Bija sam pisao na 27 luja da e pošla Manda ćer Marka Veržića od ove župe za Ivana sina poko/o/ino/a/ga Maraka Baraka iz Radovina u biskupiju zadarsku i posla sam po/o/ nem istomu za kim je divoika a nemam odgovora ne znam je li vam donosija pismo i šale vam napovid od napovidi Ilije Klanca što e niki dan k vam dolazija i Bog vam dao zdravije / U Vineru na 16 agusta 1756 / d(o)n Šime Dadić po/o/(ni)zna sluga i šalem napovid od divoike / Prisvitlomu go(spodinu) go(spodu)nu Antoni Tr(i)pkoviću / Biskupu od Nina / U Privlaku

14.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 69.

Ja ozdol podpisani činim stanovito virovane da sam na napovidija u tri sve(t)kovine zapovidne p/o/osrid svete mise Tomu sina po/o/koinoga Ivana Barića od parukije iz Grua i Anćeliju ćer Petra Banića od ove parukije i nije se našla ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti svetom matarmoniju i zato se mogu slobodno združiti od ove strane po/o/ naredbi s(vetog) sabora od Tridentina i zakona s(vete) maikae carkve / U viri od česa / U Vineru na 7 marča na 1758 / d(o)n Šime Dadić paruvijan od mista rečenoga

15.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 74.

Prikažujem stanovito virovane da sam napovidija Miju sina pokoinoga Pilipa Mičića iz Dračevca i Jivanicu ćer Šimuna Lekića od parukije od Vinerca u tri puta u tri s(ve)tkovine zapovidne posrid s(vete) mise parukijanske po naredbi s(vete) maikae carkve i po zakonu od Tridentina zato se mogu združiti od ove strane u sveti matarmoni slobodno / Pisa ja d(o)n Šime Dadić paruvijan od Vinerca u viri od česa / na 1 novebra na 1758

16.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 81.

Ja ozdol podpisani činim stanovito virovane da sam napovidija Gašpara sina pokojnoga Jivana Martinovića iz Petričani i Stanu ćer Mije Magaševića iz Vinerca u tri svetkovine zapovidne posrid s(vete) mise parukijanske po naredbi s(vetog) Sabora Tridentina ji nije

se našla ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti s(vetu) matarmoniju i zato se mogu od ove strane združiti u Sveti matarmoni /juni/ u viri od česa / d(o)n Šime Dadić paruk od Vinerca / na 29 luja 1759

17.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 206.

Poš(to)vanom go(spodi)nu d(o)n Vidi Škuliću / J(a) ozdol podpisani činih stanovitu viru da sam napovidija Pavu sina Joke Miletića i Ivanicu ćer Martina Kneževića od ove župe u tri svetkovine zapovidne posrid svete mise parukijanske po naredbi svete maike carkve i po /za/ naredbi o/z/d Trenta

Iz Vinerca na 15 otobra 1760 / I da ste zdravi / D(o)n Šime Dadić parok

18.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 108.

Godišća Gospodinova 1762 na 19 otombra / Ja ozdol podpisani činim stanovitu viru da sam i učinija tri navišćenja po naredbi Sabora Tridetinskoga i Rituala Rimskoga u tri svetkovine zapovidne posrid s(vete) mise parokijanske prvi put na 8 drugi put na 10 treći put na 17 istoga otombra, meju Jurom sinom po(kojnoga) Ivana Ćozina od Vinerca i meju Vidom ćerom po(kojnoga) Šime Matešića od Dikla, i nije se objavila ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti združenje sveto(g) matermonija meju nnima / Ja pop Jure Gržanović / parok od Vignerca

19.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 5 / br. 8.

Poštovani paruvijane dae vam znati da sam napovidija Jakova sina /n/ pokoinoga Luke Sarzentića od ove parukie i Ivanicu ćer Nikole Milkovića od vaše parukie u 3 svetkovine zapovidne posrid mise paruvijanske poo zakonu /o Trenta/ Svete Maike Carkve / pisa d(on) Šime Dadić / budi prikazano paruku u Škabarnu

20.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 110.

Godišća Go(spo)d(i)no/na/va na 1763 na 6 vebrara / Ja ozdol podpisani činim stanovitu virovane da sam napovidija u tri blagdana zapovidna po sridu s(vete) mise parukijanske Šimu sina pokoinoga Ivana Martinovića iz Petričani i Anticu ćer Mije Magaševića od ove župe po naredbi od Trenta i Rutuala Rimskoga. I nije se na(š)la ni jedna zaprika ca(r)kvena koja bi mogla zabraniti s(vetu) matarmoniju i zato se mogu združiti od ove strane u sveti matarmoni / Pisa ja d(o)n Šime Dadić paruk od mista

21.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 112.

Na 28 maja 1763 / J(a) zdola podpisani činim stanovitu viru da sam učinio tri napovidi po srid svete misse u tri blagdana meju Jurom sinom Marka Veržića i Jelom ćerom Antone Barkića od sela Kruševa nije se objavila ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti združene svetoga matarmonij meju nima

U viru oda šta j(a) d(o)n Šime Dadić

22.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 129.

Od Vinerca na 15 jenara na 1765 / Ja ozdol podpisani činim stanovito virovane da Šime Zekić budući od ove župe da nema ni jedne zaprike koja bi zabranila s(ve)tomu matarmoniju budući da je uzeja Tomicu ženu pokoinoga Ivana Grubana od Ražanca / D(o)n Šime Dadić u viri od česa

23.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 149.

Prisvitlome gos(podi)nu i gos(podi)nu / Daje(m) vam znati da ıće k vašemu gospostvu Lovre sin Luke Bužanića od ove župe koi je primija k sebi divoiku od Novoga Grada, a želii da se pozakoni kod vaše svitlosti zašto ovdı ne ima što trošiti na ljude od uboštva, a znam da nema ni jedne zaprike koja bi mogla zabraniti s(vetu) matrimoniju u viri od česa / Iz Vinerca na 7 otobra 1766 / d(on) Šime Dadić parok

24.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 184.

Iz Vinerca na 1768 na 31 decebra / Ja ozdol podpisani činim stanovitu viru da sam napovidija Gargu sina pokoinoga Mijata Rukavine od parukie od Grua a i Ivanicu ćer Jure Magaša od ove župe u tri blagdana zapovidna posridu s(vete) mise paruvijanske po naredbi s(vete) maıke carkve i svetoga sabora Tridentina /za/ i nie se našla ni edna zaprika koja bi zabranila sveto matarmonie u viri od česa / Budi prika(za)no u kancelariju prisviloga i priuzvi(še)noga go(spodina) go(ospodina) Antona Tripkovića biskupa od Nina / (j)a d(on) Šime Dadić parok

25.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 195./196

Prisvitlomu go(spodaru) go(spodi)nu / Samo za pozdraviti vašu milost i dati vam na znane da sam napovi(di)ja Božu sina pokoinoga Miška Dokozića iz Starigrada koi stoi stanom na Radovinu i Anticu ćer pokoinoga Marka Veržića od ove župe u tri svetkovine zapovidne posrid svete mise i nie se našla ni edna zaprika koja bi zabranila s(vetu) matarmoniju i zato i(h) morete združiti u sveti matarmoni u viri od česa i ne više Bog im dao zdravie i pozdravljam od sarca arkižakna i moga pobratima / Iz Vinerca na 25 lujja 1769 / d(o)n Šime Dadić / Prisvitlomu i priuzvišenom go(spodinu) go(spodi)nu i gospodaru momu Antoni Tripkoviću biskupu od Nina / U Nin ali u Privlak(u)

26.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 17./18.

Od Vineria na 17 šetebra na 1772 / Ja ozdol pod(pi)sani činim stanovito virovane da sam napovidija Šimu Zekića i Stojžu ženu pokoinoga Tomasa Vukovića od parukie od Zemunika u t/i/ri svetkovine zapovidne posrid svete mise parukijanske po naredbi svete maıke carkve i po zakonu od Trenta i nie se našla niedna zaprika koja bi mogla zabraniti svetomu matarmoniju zato se mogu od ove strane slobodno sdružiti u sveti matarmoni u viri od česa / Simoneu filium p: Ioannis Zechich de Castro Venerio / cum Anastasia relicta

p. Thome Vukovich de Zemunicco / don Šime Dadić parok / Poštovanomu go(spodinu) go(spodi)nu Joži arkižaknu Jurinoviću dostoinomu arkižaknu od Nina / U Nin

27.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 19.

Poštovanomu paruku od Var(h)a / Dae vam znati da sam napovidija Ivana sina pokoinoga Šime Merdele od vaše župe i Šimicu ženu pokoinoga Marka Moka od ove župe po naredbi s(vete) maike carkve i po naredbi od Trenta u tri svetkovine zapovidne posridu s(vete) mise parukijanske i nie se našla ni edna zaprika koja bi mogla zabraniti s(vetu) matarmoniju zato i(h) morete od ove strane združiti u s(vet)e matarmonie / Od Vinerca na 25 vebrara 1772 / d(o)n Šime Dadić paruk

28.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 30.

Po(poštova)nomu gospodinu arkižaknu od Nina / Dae(n) vam /z/ na znane da sam napovidija Šimu Zekića od ove župe i Jagu ženu pokoinoga Tome Barišića od Dikla u tri svetkovine posrid s(vete) mise parukijanske po naredbi svete maike carkve i po zakonu od Trenta i nie se našla ni edna zaprika koja bi mogla zabraniti Svetomu matarmoniju zato se mogu od ove strane sdružiti u s(vetom) matarmon(i)ju / Od Vinerca na 7 agušta 1773 / D(on) Šime Dadić paruk

29.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 35.

Ja ozdol podpisani činim stanovitu viru Mii sinu Lovrenca Moka od sela Vinerca koi uzimle Maru ćer pokoinoga Nikole Romčevića od Var(h)a da nisu u rodu ni duovnomu ni tile(s)nomu kako sam izpita starac od ovoga sela u viri od česa / Od Vinerca na 8 novebra 1774 / don Šime Dadić parok

30.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 36.

Od Vinerca na 2 decebra 1774 / Ja ozdol podpisani činim stanovitu viru da Mate sin Nikole Magaša ne naodi se u rustvu duo(v)nomu ni tilesnomu a to s Anticom ćerom pokoinoga Garge Lerge iz Slimnice kako sam izpita starac od ovoga sela / od Vinerca na 2 decebra 17(...) / don Šime Dadić paruk

31.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 37.

Prisvitlomu i priuzvišenomu go(spodinu) go(spodi)nu Ivanu Ćurieli biskupu od Nina / Ja ozdol podpisani činim stanovitu viru da sam napovidija Marka sina Ilie Marasa iz Radovina i Božicu ćer pokoinoga Bare Zekića od ove župe u tri svetkovine zapovidne po(s)ridu s(vete) mise parukijan(s)ke po naredbi svete maike carkve i po zakonu od Trenta i nie se našla ni edna zapr(i)ka koja bi zabranila svetomu matarmoniju zato se mogu od ove strane združiti u svetomu matarmoniju u viri od česa / Od Vinerca na 14 vebrara 1775 / D(o)n Šime Dadić paruk 36

32.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 152.

Iz Vinerca na 18 nove(mb)ra 1766 / Ja ozdol podpisani činim stanovito virovane da sam napovija Martina sina Marka Ćoze od ove parukije i Stanu ćer Šime Ivkovića od parokije Škabarne u tri svetkovine zapovidne po naredbi (...) Trenta i Rutuala Rimskoga i nie se našla ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti s(vetu) matarmoniju / D(o)n Šime Dadić paruk / u viri od česa

33.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 171.

Prisvitlomu go(ospodinu) go(spodi)nu i gospodaru momu / J(a) ozdol podpisani činim stanovitu viru da e Antona Zekić koi se naodi udovac da e dovejo udovicu riščanku koju e pošteno isprosjio i dovejo k (s)vojoj kući ja i(h) pozakonit ne mogu brez vaše milosti nego i(h) šalem k vami bi ova udovica iz Cesarovine / Iz Vineria na 15 jenara 1768 d(o)n Šime Dadić

PRILOG 3. Patrimoniji

Patrimoniji i potvrde o ređenju *žakna*:

1.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 3 / br. 104.

Ja d(on) Jure Gržanović parokijan crkve s(vetoga) Ante u Vinnercu učinim prid Bogom a po mojoj zakletvi istinitu i čistu viru, dijaku d(on) Mati Ćozi da sam navistijo puku da želi primiti red od s(vetog) Jevangelja u tri svetkovine zapovidne posrid mise parokijanske i nije se objavila ni jedna zaprika koja bi mogla zabraniti Sveti red primiti od s(vetog) služitelja / Iz Vignerca na 22 miseca marča 1762

2.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 39.

Prisvitlomu go(spodinu) go(spodi)nu biskupu od Nina / Dae vam znati da sam napovidija Luku sina pokoinoga Jakova Magaša od ove župe i nie se našla ni edna zaprika koja bi mogla biti kontra nemu / Od Vinerca na 26 marča 1775 / Don Šime Dadić paruk u viri od česa

3.

Ninski spisi, glagoljica, kut. 4 / br. 46.

U Vinercu na 25 na 1775 / Mi kapitan Ivan Magaš i Šime Magaš i Martin Magaš imadući našu vlastitu kuću koja e u selu Vinercu uzičana u japno na pod pokrivena šimlom duga lakata 13 široka lakata 7 darži se us kuću Ćozića Martina tako nu istu darivamo našem bratu Luki koi želi biti redovnik da mu bude rečena za negovu patarmonije i da e osobiti gospodar od iste kuće rečeni Luka a ovo pismo činimo da mu ne može niko što smetati

poradi rečene kuće u viri od česa / Prid svidocim Martinom Čozićem i prid Jakovom Sarzentićem oba od Vinerca / Pisa ja don Šime Dadić / paruk budući molen

PRILOG 4. Krizmani iz 1697. godine

(Izvor: AZDN, Vizitacije ninskih biskupa, kutija I)

Prisutni kapetan Tadeo Chinesevich (Tadija Knežević), Marco Gargorissich i kapelani

Ime i prezime krizmanika	Kum ili kuma
Bartolomeo Gusar	Fran(ces)co Caime
Giacomo Borillo	Giovanni Canich
Giovanni Zetich	Fran(ces)co Caime
Elena Buzar	Madalena Caime
Anastasia Landicha	Madalena Bosir
Madalena Zonich	Madalena Bosir
Fiora Zechich	Anastasia Bosich
Anastasia Verisich	Madalena Caime
Marta Zonich	Elena Gargorich
Elena Vurovich	Madalena Caime
Madalena Dadich	Clara Giagich
Lucca Caime	Matia Gusarovich
Giovanni Zechich	Fran(ces)co Caime
Anastasia Burilicha	Madalena Caima
Mattio Chinesevich	Nicolo Clanaz
Andrea Chinesevich	Nicolo Clanaz
Simone Caime	Matia Versich
Matia Bosich	Cattarina Cnesevich
Matia Landisevich	Matteo Zedich
Bartolomeo Vsarovich	Fran(ces)co Caime
Madalena Cnesevich	Anna Vsarovich
Lucia Chinesevich	Cattarina Zechigia
Cattarina Bosich	Cattarina Benettivich

PRILOG 5. Mandati mletačkih providura

(Izvor: DAZD-359, Fond Lantana 1260-1918, kutija 62, sign. 1047.)

Glagoljski mandat providura Aluise Marina pisan glagoljicom (i bosanicom)

Mi Aluise Marin za prisvitlu republiku mletacku prouidur general u Dalmaci i Albani
 Budući zakon od presfitla i preusuisena gospodina Franciska Grimani prouidur general u
 oue prouincije s poglaulj deuetnaesti zapritjane ostauti na zemglj tesene i livade sfigne bi
 prikazato nasoi zarki raspustegnje od segljana od Posidarj, Islam Latin, Islam Gerski, Noui,
 Uigneraz, i Sliunizza, ostaviti bez ikakuo pomlju prolaziti receno blag po mistah plodnih
 Pristojki da zlom po poglaulj receno stagne od iste sfigne u gori i mista blatni, takoger
 na pitagne od cestite /od cestite/ gospoj knegigne od Posedarj i zauzete sve ta koio
 dolase u cignene od isto blago u zemljak od cestite gospi zapovidamo ssfim seglianim
 od Posedarie, Islam Latin, Islam Garski, Noui, Uigneraz i Sliuniza i sfakome komu bi
 bilo potriba prikazati da imadu po obslusegnu zakona, dersati u mistak blatni i u gori
 gnegoue sfigne u pedipsu ne obsluseki biti ubiene koie sfigne ubj(e)ne oti kija(!) korist
 od oboiza sferu plakj od stete koj bi bile ucignene na recenim zemgliak

Toliko bikj ispugneto i proitikj sfim na snagne po istik gospod parokjna od imenovani
 sela i to u vrime od ueliki misa na dan od sfetkouine za sfoj podpuno obslusenie

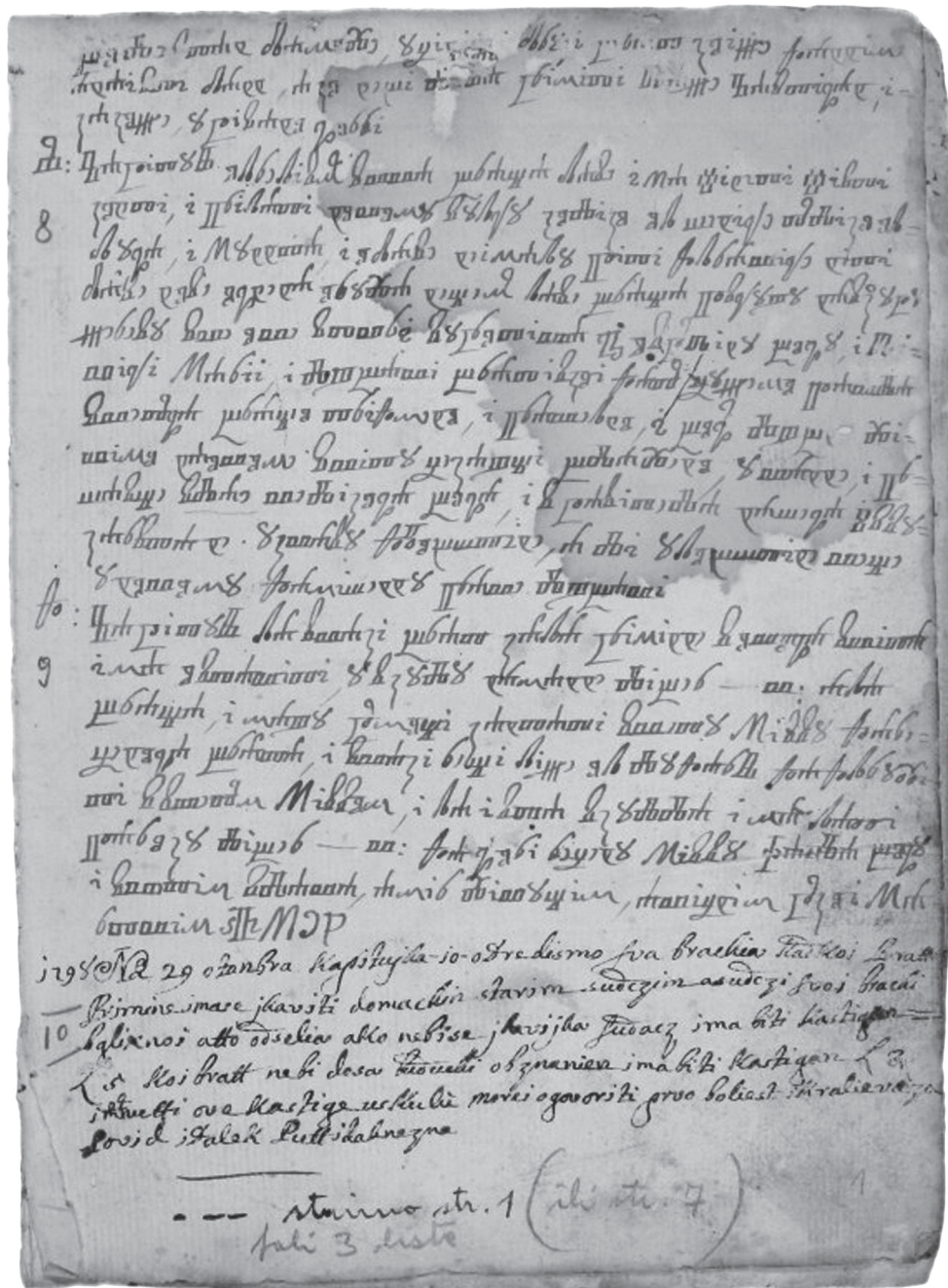
Zadar na 18 novembra 1792

Aluise Marin providur general

Isti mandat providura Aluise Marina pisan latinicom (proširen)

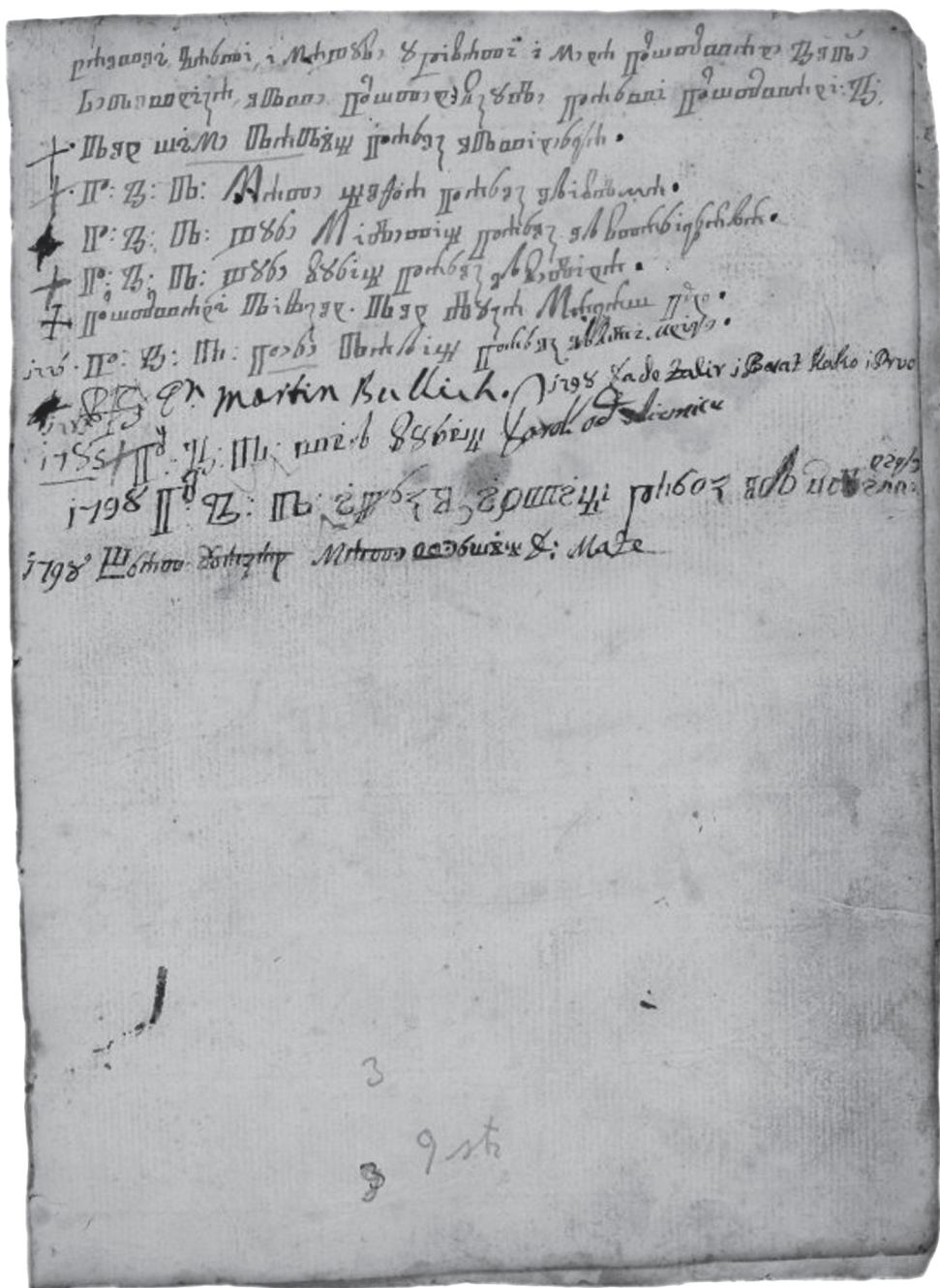
Mi Aluise Marin za privedru repu(b)liku mletasku pro(vi)d(u)r general u Dalmaci i
 Albani

S oblastju slavnom potvargenom preusvisenoga gosp(o)d(i)na (...) Franc(isk)a
 Grimana pro(vi)dura gen(era)la u ovoj nasoi Dalmazi zabragnenu u kapitulu 19 i mi
 sada zabragnivamo svima ovde imenovanima svarhu zemaglia oraniza livade kolegni
 da ne imade se na gnu pustati blago imenovano suigna opragi(!) zapovidamo s nasom
 nespetivom(!) karicom Selanima od Posedaria Islam Latina Islam Grece, Novoga
 grada Vgnierza Slimnize zabranivamo svima da sse ne imadu s oblasti istoga capitula
 imenovanoga da se nimaju darxati rečene svigne nego samo u gaima i u logavim (lugovima)
 i u blatima a nigdi na drugome misstu na zemglami uxinima(!) i livadam vinogradima
 ni na ni ednome mistu di mogu činiti skodu suditim principovim ucigneno s instancom
 nobile contete dumine Posedarske ogge(!) i zabragnivamo im s nasom oblasti da steta
 ucignena u ruedu(!) Nob. Contate zapovidamo s nasom /s nasom/ obblasti svima onima
 selima Posedariu Islam Latinu Islam Greco Novigrad Vigneraz i Slimniza da ne imadu
 durxati karmle neggo u lugovima u blatima dopustamo slobodno da svaki gospodar koi
 nagie ove verste blagga moxe ga stimatti stettu ucignenu u zemglami livadom od potriba
 je da se postovani parociani od ovi sella imenovani imadu napoviditi svima u zarkvi i na
 missi parocianscoi i podpissano od paroca / ja Alvise Marin.

SLIKA 1. Glagoljska madrikula Bratovštine sv. Ante 1725.-1820. kapituli
Izvor: Pisana baština (<https://pisanabastina.unizd.hr>)

SLIKA 2. Glagoljska matrikula Bratovštine sv. Ante 1725.-1820. popis bratima
 Izvor: Pisana baština (<https://pisanabastina.unizd.hr>)

Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ
Danijela DEKOVIĆ

TRIBUTES TO THE RESEARCH OF THE EVERYDAY LIFE
OF VINJERAC BASED ON THE GLAGOLITIC BOOK OF THE
FRATERNITY OF ST. ANTHONY OF PADUA AND OTHER
GLAGOLITIC SOURCES FROM THE PERIOD BETWEEN THE END OF
THE 17TH AND THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY

SUMMARY

The paper studies the fraternity of St. Anthony of Padua – the only fraternity in Vinjerac for which matricula has been partially preserved. Parts of two Glagolitic sermons, several sheets related to this fraternity, and a book of regulations dated 1904 have been discovered. Several printed Glagolitic missals and breviaries, together with Glagolitic notes on empty pages, have been preserved for the parish of Vinjerac. Registry books (in Latin and Glagolitic script) written in the narrative, books of days, books of confirmands, and books of spoken masses, mentioned in the reports of bishop's visits, have gone missing. Several entries related to christenings, confirmations, patrimonies, and a considerable number of marriage licences have been kept as a part of the holdings of the Nin Diocese. These manuscripts have enabled the authors to conduct a study of the everyday life of Vinjerac in the period between the end of the 17th and the beginning of the 19th ct. The number of the inhabitants of Vinjerac in the period under study has been followed on the basis of various lists; a partial list of civilian and military authorities in the settlement has been composed; the role of fraternities in the context of the development of the village has been examined; the relations with the neighbouring villages and other areas, as well as marriage contracting customs have been studied.

Keywords: end of 17th ct. – beginning of 19th ct.; Glagolitic italic script; Glagolitic matricula; fraternities; registry books; Vinjerac; St. Anthony of Padua.